

ΕΡΓΟ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ

ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ «ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΓΙΟΥΤΙΚΑΣ»

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας - Θράκης 2007-2013

Στήριξη της λειτουργίας του φορέα διαχείρισης Δέλτα Αξιού - Λουδία - Αλιάκμονα με σκοπό τη διαχείριση της περιοχής ευθύνης του

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΦΟΡΕΑΣ ΑΝΑΘΕΣΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΕΛΤΑ ΑΞΙΟΥ-ΛΟΥΔΙΑ-ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

Το παραδοτέο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της Α΄ Φάσης του Έργου «Δημιουργία και τοποθέτηση εκθεμάτων στο Κέντρο Πληροφόρησης Υγροτόπων "Νικόλαος Κ. Γιουτίκας"» που ανατέθηκε στο Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) από τον Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα.

Το έργο αποτελεί μέρος του έργου «Παροχή υπηρεσιών για την ανάδειξη της περιοχής ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα», το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο της Πράξης «ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΕΛΤΑ ΑΞΙΟΥ-ΛΟΥΔΙΑ-ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ» με κωδικό 2010ΕΠ00880038 και χρηματοδοτείται από το «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας-Θράκης 2007-2013» και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΟΥ: Μαρία Κατσακιώρη

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ: Φώτης Γρηγοριάδης
Κατερίνα Μπόλη
Πέτρος Κακούρος
Μαρία Κατσακιώρη
Γιώργος Πουλής
Μιλτιάδης Σεφερλής
Έλενα Χατζηχαραλάμπους
Ελένη Χατζηιορδάνου

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Χριστίνα Κονταξή
Λάμπρος Λογοθέτης
Δημήτριος Μουρτζόπουλος
Μαριέττα Πανίδου
Νικόλαος Παντελαίος
Νικόλαος Σουλάκης
Ιωάννης Τζιντζιρούλης-Αιόλου
Βασίλης Τριανταφύλλου

Κείμενα στατικών επιφανειών: Κατερίνα Μπόλη

Κείμενα πολυμεσικής εφαρμογής: Κατερίνα Μπόλη, Μαρία Κατσακιώρη και Γιώργος Πουλής

Η πλήρης αναφορά στην παρούσα έκδοση είναι:

Μπόλη Κατερίνα, Μαρία Κατσακιώρη και Γιώργος Πουλής. 2015. Κείμενα εκθεμάτων του Κέντρου Πληροφόρησης Υγροτόπων "Νικόλαος Κ. Γιουτίκας". Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων. Θέρμη. 46 σελ.

This document may be cited as follows:

Boli Katerina, Maria Katsakiori and George Poulis. 2015. Exhibition texts for the Wetland Visitor Centre "Nikolaos K. Gioutikas". Greece. Greek Biotope/Wetland Centre, Thermi, Greece, 46 p.

Έκθεμα 1

Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού (λογότυπος)

Έκθεμα 2

Επιφάνεια 2.1

Λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου. Ο «νεαρός» υγρότοπος

Έκταση: 2.588, 490 τετραγωνικά μέτρα

Βάθος: 4 μέτρα

Πύλη εισόδου στο Εθνικό Πάρκο από την πλευρά της Θεσσαλονίκης, η λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου οφείλεται στην προσπάθεια προστασίας του ομώνυμου οικισμού. Η δημιουργία της ξεκίνησε τη δεκαετία του 1960, όταν αναδείχθηκαν τα προβλήματα από την υπεράντληση του υπόγειου υδροφορέα στην εκβολή του ποταμού Γαλλικού. Το χαλαρό, αργιλώδες έδαφος υποχώρησε, ο κίνδυνος εισχώρησης της θάλασσας στα σπίτια του Καλοχωρίου υπήρξε μεγάλος και η ανάγκη κατασκευής αναχωμάτων αναγκαία.

Το αποτέλεσμα ήταν η σταδιακή δημιουργία μιας ρηχής λιμνοθάλασσας, με όλα τα γνωρίσματα ενός παράκτιου υγροτόπου. Σήμερα, παρά τη μεγάλη επιβάρυνση που έχει δεχθεί, λόγω της γειτνίασης με τη Θεσσαλονίκη, ορίζει μία από τις πιο σημαντικές υγροτοπικές περιοχές του Εθνικού Πάρκου.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνεια 2.1

- Η λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου είναι ιδανική για παρατήρηση σπάνιων και προστατευόμενων ειδών πουλιών που βρίσκουν άφθονη τροφή στα ρηχά νερά της. Κοπάδια από φοινικόπτερα συνθέτουν εικόνες μοναδικές, αντιθετικές με το γκριζο της πόλης. Παρυδάτια είδη, όπως σκαλίδρες και τρύγγες, τη χρησιμοποιούν ως σταθμό κατά τη μετανάστευση, ενώ είδη που φωλιάζουν στο έδαφος, όπως ο καλαμοκανάς, η αβοκέτα και ο θαλασσοσφυριχτής, την επιλέγουν για να αναπαραχθούν.

Επιφάνεια 2.2

Ποταμός Γαλλικός. Ο «Εχέδωρος» της αρχαιότητας

Μήκος: 65 χιλιόμετρα

Πορεία: από τα Κρούσια όρη (Ν. Κιλκίς) έως τον Θερμαϊκό κόλπο

Ο Γαλλικός υπήρξε ο «Εχέδωρος» της αρχαιότητας, ο «έχων δώρα» ποταμός, αφού, μαζί με τις φερτές ύλες, μετέφερε στα νερά του και ψήγματα χρυσού. Σήμερα εκβάλλει 10 χιλιόμετρα δυτικά της Θεσσαλονίκης, μετά τον εγκιβωτισμό της κοίτης του την περίοδο 1925-1936.

Οι πιέσεις που δέχθηκε ο ποταμός από την εκμετάλλευση των υδατικών πόρων του ήταν οι μεγαλύτερες που ασκήθηκαν στο υγροτοπικό σύμπλεγμα της περιοχής. Η υπεράντληση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων του για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης και άρδευσης, η έντονη βιομηχανική δραστηριότητα γύρω του, η διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων στην κοίτη του, η παράνομη απόληψη άμμου για οικοδομικές εργασίες, επέφεραν τη μείωση της ποσότητας και την υποβάθμιση της ποιότητας των νερών του. Οι αξίες του ποταμού μειώθηκαν. Το ίδιο και τα οφέλη για τη φύση και τον άνθρωπο. Η φύση όμως γνωρίζει τον τρόπο να αντιστέκεται και η άγρια ζωή να εκμεταλλεύεται τα αγαθά της.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνεια 2.2

- Στις όχθες του Γαλλικού ποταμού κυριαρχούν αρμυρίκια, λεύκες, ιτιές, φτελιές και στην εκβολή του αφθονούν τα αλόφυτα, όπως η αρμυρήθρα και η αλιμιόνη. Σπάνια είδη ερωδιών, λαγγόνες και κορμοράνοι, συγκεντρώνονται στα ρηχά νερά της εκβολής του, ενώ τον χειμώνα την

περιοχή επισκέπτονται χιλιάδες πάπιες (βαρβάρες, κικίρια, πρασινοκέφαλες, ψαλίδες), αλλά και αργυροπελεκάνοι, φοινικόπτερα και καλαμόκιρκοι.

- Οι εκβολές του Γαλλικού είναι από τους λίγους υγροτόπους της χώρας που φιλοξενούν βουβάλια, αναβιώνοντας μια μακράιωνη κτηνοτροφική πρακτική που είχε εγκαταλειφθεί στα μέσα του 20ου αιώνα. Λέγεται ότι οι βούβαλοι έφθασαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του Ξέρξη.

Προβολή σε οθόνη τηλεόρασης Εκθέματος 2

Πλάνα χωρίς ήχο από τη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου και τους ποταμούς Γαλλικό και Αξιό.

Επιφάνειες 2.3-2.4

Ποταμός Αξιός. Ο διασυνοριακός Βαρδάρης

Μήκος: 380 χιλιόμετρα (74 σε ελληνικό έδαφος)

Πορεία: από τα όρη Σκάρδο (ΠΓΔΜ) και Βαρνούντα (Ν. Φλώρινας) έως τον Θερμαϊκό κόλπο

Ο Αξιός είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ποταμός των Βαλκανίων. Στην ΠΓΔΜ, όπου ρέει το μεγαλύτερο μέρος του, ονομάζεται *Βαρδάρης*. Σε ελληνικό έδαφος εισέρχεται από τη Γευγελή, για να καταλήξει, μετά από πορεία 74 χιλιομέτρων, στον Θερμαϊκό κόλπο, έχοντας σχηματίσει ένα εκτεταμένο δέλτα στην καρδιά του Εθνικού Πάρκου. Τα νερά του ποτίζουν σήμερα τις καλλιέργειες της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης. Τις αυξημένες αρδευτικές ανάγκες εξυπηρετεί το φράγμα της Έλλης, στο ύψος του χωριού Ελεούσα. Ένα δεύτερο φράγμα δυτικότερα, το φράγμα της Ελεούσας εξυπηρετεί υδροηλεκτρικές ανάγκες. Στη γειτονική χώρα, ο Αξιός μετρά συνολικά 12 φράγματα.

Ο πλούτος του ποταμού δηλώνεται ακόμη και στο όνομά του που προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη *Αξός* (=δάσος, δασική ύλη). Σήμερα, πλούσια παραποτάμια βλάστηση, με λεύκες, ιτιές και σκλήθρα, αναπτύσσεται στις όχθες, όπως και στις νησίδες του. Πυκνοί καλαμώνες χαρακτηρίζουν το τοπίο κοντά στο φράγμα της Έλλης, ενώ βούρλα, αρμυρίκια και αρμυρήθρες κυριαρχούν στις εκβολές του.

Στο παραποτάμιο δάσος του αναπαράγονται, κατά χιλιάδες, διάφορα είδη ερωδιών (λευκοτσικνιάδες, αργυροτσικνιάδες, κρυποτσικνιάδες, σταχτοτσικνιάδες, νυχτοκόρακες κ.ά.), που φωλιάζουν μαζί με χουλιαρομύτες, χαλκόκοτες και λαγγόνες, οργανώνοντας μία από τις μεγαλύτερες μικτές αποικίες στην Ελλάδα. Στις εκβολές του φωλιάζουν είδη σπάνια, όπως το γελογλάρονο και ο λεπτόραμφος γλάρος. Στα αναχώματά του φτιάχνουν τα λαγούμια τους λαγόγυροι, είδος προσπατευόμενο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ μέσα στην πυκνή βλάστηση φωλιάζει η βίδρα, το πιο σπάνιο υδρόβιο θηλαστικό της Ευρώπης. Στα λιβάδια του καλπάζουν άλογα ημίγρια, απόγονοι οικοσίτων ζώων που αφέθηκαν ελεύθερα με την εκβιομηχάνιση της γεωργίας και σήμερα είναι στοιχεία αναπόσπαστα της φυσιογνωμίας του.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνειες 2.3-24

- *Οκτώβριος 1912*. Ο αγώνας για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης βρίσκεται στο αποκορύφωμά του. Ο Ελληνικός στρατός δίνει μάχη με τον χρόνο. Πρέπει να προλάβει τους Βούλγαρους, που επίσης κατευθύνονται στην πόλη. Όμως, ο αγριεμένος από την κακοκαιρία Αξιός κλείνει τον δρόμο τους. Οι γέφυρές του είναι κατεστραμμένες και ο ποταμός απροσπέλαστος. Τη λύση δίνουν οι κάτοικοι της Χαλάστρας, των Κύμινων και των γύρω οικισμών. Φράχτες, πόρτες, παράθυρα, έπιπλα και πλάβες ενώνονται σε μία αυτοσχέδια γέφυρα που ανοίγει τον δρόμο για την πανηγυρική είσοδο του στρατού στη Θεσσαλονίκη, στις 26 Οκτωβρίου.

- 1925. Το λιμάνι της Θεσσαλονίκης κινδυνεύει να αποκοπεί από τη θάλασσα, λόγω της συνεχούς πρόσχωσης του Θερμαϊκού κόλπου με τα φερτά υλικά του Αξιού. Αποφασίζεται, στο πλαίσιο εκτέλεσης των μεγάλων υδραυλικών έργων στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης, η εκτροπή του ποταμού δυτικότερα, με ευθυγράμμιση της κοίτης του και κατασκευή αναχωμάτων. Έως τότε ο Αξιός έρεε πολύ κοντά στη Θεσσαλονίκη, ανατολικά της Χαλάστρας, εκεί που σήμερα υπάρχουν οι παλιές κοίτες, οι «παλιομάνες» του, ο Μικρός και ο Μεγάλος Βαρδάρης.

Επιφάνεια 2.5

Ποταμός Λουδίας. Το «στραγγιστικό» κανάλι

Μήκος: 39 χιλιόμετρα

Πορεία: από το σημείο «Μηδέν» των Γιαννιτών έως τον Θερμαϊκό κόλπο

Ο Λουδίας υπήρξε ως τις αρχές του 20ου αιώνα ένας φυσικός ποταμός. Στις αρχαίες πηγές αναφέρεται ως *Λυδίας* ή *Λοιδίας*. Οι Τούρκοι, μεταφράζοντας την ελληνική ονομασία του, τον αποκαλούσαν *Karâ Aşmân* (=μαύρο νερό). Την περίοδο 1925-1936, ο ποταμός μετατράπηκε σε τεχνητό κανάλι που διανοίχτηκε για την αποξήρανση της λίμνης Γιαννιτών. Σήμερα, αποστραγγίζει την πεδιάδα των Γιαννιτών και μέρος της πεδιάδας της Ημαθίας, ενώ τα νερά του συνεισφέρουν στην άρδευση της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης.

Με βάθος 5 μέτρα και πλάτος κοίτης 50 μέτρα, ο Λουδίας ξεκινά από το σημείο «Μηδέν» των Γιαννιτών, σημείο όπου η στάθμη των υδάτων είναι περίπου ίση με την επιφάνεια της στάθμης της θάλασσας. Στην πορεία του ως τον Θερμαϊκό κόλπο και παρότι δεν διατηρεί πια τα φυσικά γνωρίσματά του, δημιουργεί ένα υγροτοπικό περιβάλλον μεγάλης αξίας για τη βιοποικιλότητα, μια περιοχή σημαντική για την πανίδα, αλλά και ένα τοπίο τυπικό της φυσιογνωμίας του Εθνικού Πάρκου, με την πυκνή βλάστηση κατά μήκος της κοίτης του, τους καλαμώνες της εκβολής του και τις καλύβες των ψαράδων παραταγμένες στην όχθη του.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνεια 2.5

- Τα έργα αποξήρανσης της λίμνης των Γιαννιτών άρχισαν το 1935 για να ολοκληρώσουν μια ιστορία αιώνων. Μια ιστορία που ξεκίνησε στην αρχαιότητα, όταν το υλικό που απόθεταν οι ποταμοί της περιοχής στον Θερμαϊκό κόλπο περικύκλωσε το λιμάνι της παραθαλάσσιας τότε αρχαίας Πέλλας, δημιουργώντας μια λιμνοθάλασσα. Η λιμνοθάλασσα αυτή σταδιακά αποκόπηκε από τη θάλασσα και έως τον 5ο αιώνα μ.Χ., είχε μετατραπεί σε μια κλειστή λίμνη, τη λίμνη Γιαννιτών που υπερχείλιζε στον ποταμό Λουδία. Έως τον 20ο αιώνα, η λίμνη κάλυπτε μεγάλο μέρος της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης και δεχόταν τα νερά όλων των ποταμών και χειμάρρων της γύρω περιοχής. Απομεινάρια σήμερα και χαρακτηρισμένο μνημείο της περιοχής είναι το τόξο της ρωμαϊκής γέφυρας στο Κλειδί Ημαθίας, η οποία τον 3ο αιώνα μ.Χ. ένωνε τις όχθες του ποταμού Λουδία, εξασφαλίζοντας την επικοινωνία της Πύδνας με την Πέλλα.

Ηχητικό ντοκουμέντο για ακουστικά Εκθέματος 2 Στα μυστικά του βάλτου

(Κείμενο υποστηρικτικό του ηχητικού ντοκουμέντου)

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908), η λίμνη των Γιαννιτών έγινε το πεδίο των ένοπλων αντιπαραθέσεων μεταξύ Ελλήνων, Βουλγάρων και Τούρκων, αλλά και ο τόπος όπου διαδραματίστηκε το έργο της Πηνελόπης Δέλτα «Στα μυστικά του βάλτου», γραμμένο το 1937. Ο Άγιος Δημήτριος, η εκκλησία «των Μακεδονομάχων και του Βάλτου» βρίσκεται 3 χιλιόμετρα από τη σημερινή Χαλάστρα, πλάι στην παλιά κοίτη του Αξιού. Πρόκειται για τρίκλιτη βασιλική των μέσων του 19ου αιώνα και προστατεύεται ως Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο.

(κείμενο ηχητικού ντοκουμέντου)

Πηνελόπη Δέλτα

Αθήνα 1937 (πρώτη έκδοση)

1^ο απόσπασμα

Το Βάλτο τον σκέπαζε πυκνή καταχνιά. Ο αέρας ήταν βαρύς από αναθυμιάσεις και αποφορά σαπισμένων χόρτων. Το χώμα υγρό, λασπιασμένο, κολλούσε στα πόδια. Η υγρασία και το κρύο έπιανε στα κόκαλα. Οι άντρες προχωρούσαν αργά, κάπως αποθαρρημένοι....Οι αρχηγοί σώπαιναν και πήγαιναν σφίγγοντας τα δόντια τους. Αυτή ήταν λοιπόν η λίμνη των Γιαννιτσών; Αυτός ο υγρός και σκοτεινός βάλτος, όπου θα κατοικούσαν, αμφίβια και αυτοί, για μέρες, κι εβδομάδες, και μήνες... ίσως και να πέθαιναν εκεί μέσα;

2^ο απόσπασμα

Η Λίμνη των Γιαννιτσών ήταν τέλειο κρησφύγετο για κάθε καταδιωγμένο, αντάρτη, ανυπότακτο, κατατρεγμένο, δραπετή ή ληστή. Λίμνη μεγάλη, ξεχειλισμένη το χειμώνα σαν κατέβαιναν τα νερά από τα βουνά Βέρμιο, Νίτσε και Πάικο, βάλτος το καλοκαίρι που στέρευαν τα ποτάμια. Σκεπασμένη από πυκνή πράσινη φυτεία το καλοκαίρι, δάσος από ξερά καλάμια το χειμώνα, κλεισμένη πυχνοφυτεμένη, απρόσιτη, σχεδόν απόρθητη. ...Όποιος λοιπόν κατείχε τη Λίμνη των Γιαννιτσών, τον απόρθητο αυτόν κρυψώνα, ήταν κύριος της καταστάσεως. ...Και όποιος ήθελε απέξω ν' αμυνθεί, ήταν καταδικασμένος εκ των προτέρων σ' αποτυχία.

Η βλάστηση της λίμνης ήταν πλουσιότατη. Θάμνοι διάφοροι φούντωναν κατά τούφες πυκνές. Πλατόφυλλες νυμφαίες απλώνουνταν, φούντωναν άφθονες όπου ήταν ακίνητα τα νερά, μυστηριώδεις και σιωπηλές. Λαπατιές χοντρόφυλλες, παχιές, με μεγάλα απλωτά σκληρά φύλλα, πλάγι σε ραγάζια που ψιθύριζαν στο κάθε αεράκι, δυο μέτρα και περισσότερο πάνω από τα νερά. Και καλάμια! Καλάμια παντού, που πετάγονταν ως τέσσερα μέτρα ψηλά, τοίχος πράσινος το καλοκαίρι, κίτρινος και ξερός το χειμώνα, σκεπάζοντας με το σφύριγμα και το μουρμούρισμά του κάθε ύποπτο ψίθυρο. Εδώ κι εκεί δέντρα ατροφικά, ρακίτα όπως τα 'λεγαν οι ψαράδες, βλάστιζαν αραιά και πού. Κάπου κάπου καμιά ιτιά έγερνε το πένθιμο φύλλωμά της. Ακόμα και οξιές, που στο δυτικό μέρος της Λίμνης δάσωναν την ακρολιμνιά, ασφάλιζαν στους κομιτατζήδες που την είχαν καταλάβει άσυλο και βέβαιη ατιμωρησιά.

Νερόκοτες (κουκλικές, όπως τις λένε οι ντόπιοι), αγριόπαπιες, αγριόχηνες και άλλα πουλερικά, αγρίμια, αλεπούδες, κουνάβια, αγριόχοιροι, ακόμα και λύκοι που κατέβαιναν ως εκεί το χειμώνα, γέμιζαν τη Λίμνη ψίθυρα, κακαρίσματα, πιπίσματα, τσιρίγματα, ουρλιάσματα, σουσουρίσματα, μουρμούρες, κρότους γνωστούς και άγνωστους, που πολλαπλασιάζονταν στα σιωπηλά νερά της, της έδιναν όψη μυστηριώδικη και φαντασμαγορική.

3^ο απόσπασμα

Ήταν ηλιακό μαϊάτικο πρωινό. Ο Βάλτος, ολοπράσινος, βούιζε από ζωή, πουλιά, αγρίμια, έντομα. Τα νούφαρα, τα καλάμια, τα χλωρά ψαθιά και οι πλατόφυλλες λαπατιές, παράβγαιναν στο συνορισμό, ποιο θα φουντώσει πυκνότερα, ποιο θ' απλώσει πλατύτερα τα φουσκωμένα απο χυμούς κλωνάρια του. Νερόφιδα και ψάρια, χέλια, βατράχια, βδέλλες, μερμήγκιαζαν στο νερό. Πεταλούδες και χρυσόμυγες, βρωμούσες και ζουζούνια όλων των ειδών, πετολογούσαν δώθε και κείθε. Και παντού, μες στα κλαριά, στην επιφάνεια του νερού, ψηλά, χαμηλά, στα καλάμια, στους βάλτους, στα ραγάζια, σμήνος βούιζαν κουνούπια, άγρια, επιθετικά, μεταφέροντας στο λεπτό τους κεντρί τον πυρετό και το θάνατο, όπου κάθιζαν.

Οι άντρες, μες στις δυο πλάβες, προχωρούσαν προσεκτικά, ψάχνοντας τα καλάμια με τα μάτια τους, μην πέσουν σε καμιά ενέδρα, μην τους είχαν στήσει οι Γρεκομάνοι καμιά παγίδα. Μα τίποτα δεν παρουσιάστηκε ανησυχητικό και μπήκαν

στο Γρουνάντερο, και απο κει στη νερομάνα που πήγαινε στην Κούγκα, χωρίς επεισόδιο. Λίγο όμως προχώρησαν, και βίγλες τους σταμάτησαν.

- Αλτ! περιμένετε δω! Θα έλθει εδώ να σας μιλήσει ο Αρχηγός.

Μια ματιά του Ζλατάν τον έπεισε πως ο «Αρχηγός» ήταν καλά φυλαγμένος. Σκοποί παντού διαφαίνονταν μες στα χλωρά φυλλώματα. Οι μάνες και τα μονοπάτια που οδηγούσαν στην Κούγκα είχαν σε κάθε στροφή και απο ένα φρουρό. Κάθησε και περίμενε, με το τουφέκι στο χέρι, τα πιστόλια στη ζώνη, και το μαχαίρι πάντα έτοιμο. Από ένα μονοπάτι μια πλάβα ξεπρόβαλε με δυο πλαβαδόρους χωρικούς. Ένας τρίτος άντρας, καθισμένος χάμω στη μέση της, κοιτάζε ήσυχα μπροστά του. Ήταν ξεσκούφωτος, τα καστανά του πυκνά μαλλιά σγούραιναν άτακτα στο μέτωπό του, αναλόγως που τα πλάκωνε ο άνεμος. Δεν είχε τουφέκι, ούτε άλλο όπλο, και πήγαινε αμέριμνος, το χέρι του ακουμπισμένο στην κουπαστή της πλάβας πίσω του. Χαμηλόφωνα ρώτησε ο Ζλατάν τον Στόιο:

-Αυτός είναι;

-Αυτός, αποκρίθηκε ο πλαβαδόρος, επίσης χαμηλόφωνα. Ο μεσαιός, χωρίς σκουφί. Είδε ο Άγρας τα δυο βουλγάρικα μονόξυλα και σηκώθηκε.

-Ωρα καλή, βοεβόδα Ζλατάν! είπε ζωηρά - το αγορίστικο ανοιχτόκαρδο χαμόγελο του φωτίζοντας το ηλιοκαμένο του πρόσωπο. Ήλθες, βλέπω, οπλισμένος! Για μάχη ή για ειρηνική συνομιλία ετοιμάστηκες;

Ο Ζλατάν επίσης σηκώθηκε, προσέχοντας μην αναποδογυρίσει το μονόξυλο, και αποκρίθηκε ελληνικά κι αυτός, χοντροπροφέροντας τα σύμφωνα:

-Για συνεννόηση ήλθα, καπετάν Άγρα. Μα το τουφέκι το 'χομε σύντροφο εμείς οι αγωνιστάδες!

Ο Άγρας έκανε νόημα στους πλαβαδόρους του, και αμέσως πλεύρισαν αυτοί τη βουλγάρικη πλάβα.

-Έμπα μέσα, βοεβόδα, είπε του Βουλγάρου, και τα παιδιά μου ας μπουν στην πλάβα σου με τα δικά σου παιδιά. Αυτά που έχω να σου πω, θα τ' ακούσομε μόνο οι δυο μας.

Επιφάνειες 2.6-2.7

Ποταμός Αλιάκμονας. Ο μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας

Μήκος: 350 χιλιόμετρα

Πορεία: από τα όρη Βέρνο (Γράμμο) και Βόιο έως τον Θερμαϊκό κόλπο

Ο μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας χρωστά το όνομά του στις λέξεις *αλς* (=θάλασσα) και *άκμων* (=αμόνι). Οι Τούρκοι τον ονόμαζαν *Ιντζέ καρά* (ψηλό μαύρο) και οι Σλάβοι *Μπιστρίτσα* (γοργοπόταμο). Σήμερα, ο Αλιάκμονας υδροδοτεί την πόλη της Θεσσαλονίκης. Ο ποταμός σχηματίζει την κύρια κοίτη του κοντά στο Άργος Ορεστικό. Συνεχίζοντας, συγκεντρώνει τα νερά των γύρω περιοχών και διέρχεται ανάμεσα από το Βέρμιο και τα Πιέρια όρη. Στην πορεία του, έξι φράγματα (όλα εκτός των ορίων του Πάρκου), εξυπηρετούν υδροηλεκτρικούς και αρδευτικούς σκοπούς. Ο ποταμός εξέρχεται στην πεδιάδα της Ημαθίας και εκβάλλει στον Θερμαϊκό κόλπο, βόρεια της Μεθώνης, όπου σχηματίζει ένα εκτεταμένο δέλτα, συνολικής έκτασης 40.000 στρεμμάτων.

Το δέλτα του Αλιάκμονα καλύπτεται, στο μεγαλύτερο μέρος του, από αλμυρόβαλτους και αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες υγροτοπικές περιοχές του Εθνικού Πάρκου.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνειες 2.6-2.7

- Το παραποτάμιο δάσος που ακολουθεί την κοίτη του Αλιάκμονα και φθάνει ως τις εκβολές του, παρέχει ιδανικό καταφύγιο σε μεγάλο αριθμό πουλιών και ζώων, εξαιτίας της δυσκολίας πρόσβασης από τον άνθρωπο. Σπάνια αρπακτικά, όπως ο στικταετός, το επιλέγουν για να ξεχειμωνιάσουν και άλλα για να αναπαραχθούν, όπως ο θαλασσαετός. Το ζευγάρι θαλασσαετών του δάσους είναι ένα από τα ελάχιστα που φωλιάζουν στη χώρα.

- Ιδιαίτερα εντυπωσιακές, οι πολλές αμμονησίδες που δημιουργούνται στο δέλτα του Αλιάκμονα, προσφέρουν σε γλάρους και γλαρόνια χώρους κατάλληλους για να φωλιάσουν. Ο σπάνιος λεπτόραμφος γλάρος φωλιάζει στις νησίδες αυτές, όπως και στο δέλτα του Αξιού, αλλά σε μικρότερους αριθμούς. Η αποικία του Αλιάκμονα υπολογίζεται ότι αποτελείται από 100-160 ζευγάρια.

Επιφάνεια 2.8

Υγρότοπος Νέας Αγαθούπολης. Το «διαμάντι» του Πάρκου

Ο παράκτιος υγρότοπος της Νέας Αγαθούπολης αποτελεί τμήμα του δέλτα Αλιάκμονα και μία από τις λιγότερο διαταραγμένες περιοχές του Πάρκου. Με εκτεταμένους καλαμώνες, αλόφυτα και αρμυρίκια, είναι κυρίως γνωστός για τον πλούτο των πουλιών, αλλά και των ερπετών που φιλοξενεί.

Χιλιάδες παπιά καταφθάνουν στην περιοχή για να ξεχειμωνιάσουν, όπως γκισάρια, σφυριχτάρια, ψαλίδες, χουλιάροπαπες, ενώ οι σπάνιες βαλτόπαπες επισκέπτονται τον υγρότοπο το καλοκαίρι. Άλλα είδη, όπως οι καπακλήδες και οι πρασινοκέφαλες είναι μόνιμοι κάτοικοι και άλλα, όπως οι σαρσέλες, καλοκαιρινοί επισκέπτες. Χήνες κάνουν επίσης την εμφάνισή τους στην περιοχή σε μικρές ομάδες.

Ο υγρότοπος είναι ιδανικός και για την παρατήρηση αρπακτικών όπως ο καλαμόκιρκος που ζει μόνιμα στην περιοχή, αλλά και ο στικταετός που φθάνει τον χειμώνα. Ξεχωριστή είναι και η παρουσία του σπάνιου θαλασσαετού που έρχεται από το παραποτάμιο δάσος του Αλιάκμονα για να τραφεί. Εξαιρετικές συνθήκες διαβίωσης στην περιοχή απολαμβάνει και ένας μεγάλος αριθμός ερπετών, όπως η μεσογειακή χελώνα και ο λαφιιάτης.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνεια 2.8

Ο υγρότοπος της Νέας Αγαθούπολης προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες επαφής και ουσιαστικής γνωριμίας με τη φύση, στο θεματικό περίπτερο και στο παρατηρητήριο που λειτουργεί στην περιοχή με ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης. Παρέχει δυνατότητες που αναδεικνύουν μια σημαντική πτυχή της αξίας των υγροτόπων για τον άνθρωπο. Την αξία τους ως τόπων αναψυχής.

Επιφάνεια 2.9

Λιμνοθάλασσα Αλυκής Κίτρους. Ο υγρότοπος του αλατιού και των πουλιών

Θέση: Ακρωτήρι Αθερίδα

Έκταση: 5.000 στρέμματα περίπου

Μέγιστο βάθος: 1,5 μέτρο

Στο νοτιότερο τμήμα του Πάρκου βρίσκεται ένας από τους σπουδαιότερους υγροτόπους της Βόρειας Ελλάδας. Μια λιμνοθάλασσα που σχηματίστηκε από τα φερτά υλικά του Αλιάκμονα, σε συνδυασμό με τα θαλάσσια ρεύματα. Σήμερα, η λιμνοθάλασσα Αλυκής Κίτρους είναι σχεδόν αποκομμένη από τη θάλασσα. Το θαλασσινό νερό εισέρχεται από ένα μικρό κανάλι, πλάτους 4 μέτρων, με θυροφραγμό που ελέγχει τη ροή του. Η λιμνοθάλασσα είναι σημαντική ως τύπος οικοτόπου προτεραιότητας, αλλά και μεγάλης σημασίας για τα ερπετά και την ορνιθοπανίδα που στηρίζει.

Τμήμα πάγκου κάτω από Επιφάνεια 2.9

- Στον υγρότοπο της Νέας Αγαθούπολης και στις θίνες της Αλυκής Κίτρους ζει και αναπαράγεται με επιτυχία η μεσογειακή χελώνα, καθιστώντας την περιοχή σημαντική σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Αλυκή Κίτρους καταγράφεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση του είδους σε ολόκληρη την Ευρώπη και η πυκνότερη στον κόσμο (4 έως 10 άτομα ανά στρέμμα).

- Η λιμνοθάλασσα Αλυκής Κίτρους φιλοξενεί περισσότερο από το 1% του αναπαραγόμενου πληθυσμού νεροχελιδονου στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα από τα είδη εξαιτίας των οποίων η περιοχή κηρύχθηκε Ζώνη Ειδικής Προστασίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000. Στην περιοχή του Κορινού υπολογίζεται ότι φωλιάζουν περίπου 40 ζευγάρια. Μεγάλη είναι και η σημασία της σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αναπαραγωγή της βαρβάρας, ενώ μόνιμη στην περιοχή είναι η παρουσία των φοινικόπτερων.

Πολυμεσική εφαρμογή για οθόνη αφής Εκθέματος 2 **Επιλεγμένα σημεία του Εθνικού Πάρκου**

Χάρτης της προστατευόμενης περιοχής με ενεργά πεδία για την προβολή εικόνων οπτικού εύρους 360° και τη δημιουργία διαδραστικού περιβάλλοντος περιήγησης σε επιλεγμένα σημεία του Πάρκου.

Έκθεμα 3 (κύρια όψη)

Κεντρική μακέτα έκθεσης – Το Εθνικό Πάρκο

Ταινία προβολής σε οθόνη τηλεόρασης Εκθέματος 3 (με ήχο)

Θερμαϊκός κόλπος. Μια διαρκής εξέλιξη

(Κείμενο σεναρίου και αφήγησης)

Στις αρχές του 20ου αιώνα, πραγματοποιούνται οι μελέτες για την εκτέλεση Ο Θερμαϊκός είναι ένας κόλπος ρηχός. Ένας κόλπος που διαρκώς μεταμορφώνεται. Φυσικοί και ανθρωπογενείς παράγοντες τον αλλάζουν συνεχώς.

Τουλάχιστον από το 500 π.Χ., ο Θερμαϊκός καταλάμβανε όλη τη σημερινή πεδιάδα της Κεντρικής Μακεδονίας. Έτσι, πόλεις όπως η αρχαία Πέλλα ήταν τότε παραθαλάσσιες. Στα νερά του χύνονταν απευθείας οι ποταμοί Εχέδωρος, Αξιός, Λουδίας και Αλιάκμονας.

Σταδιακά, οι αποθέσεις των ποταμών και των χειμάρρων της νότιας πλευράς προσχώνουν συνεχώς τον Θερμαϊκό, καθιστώντας τον όλο και πιο στενό. Τον 1ο αιώνα π.Χ. οι προσχώσεις του Αξιού και του Αλιάκμονα συγκλίνουν μεταξύ τους, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας λιμνοθάλασσας. Ήταν τότε που ο Στράβων αναφέρει ότι το λιμάνι της Πέλλας επικοινωνούσε με τη θάλασσα μέσω διαύλου.

Οι προσχώσεις συνεχίζονται, ο δίαυλος κλείνει και η λιμνοθάλασσα, έως τον 5ο αιώνα μ.Χ., έχει πια μετατραπεί σε μια κλειστή λίμνη. Τη λίμνη του Λουδία, του ποταμού που μεταφέρει στη θάλασσα τα πλεονάζοντα νερά της, τη γνωστή αργότερα ως λίμνη των Γιαννιτσών.

Από τις αρχές του 6ου αιώνα, όταν η λίμνη του Λουδία έχει πια σχηματισθεί, έως τις αρχές του 20ου αιώνα, δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία για την εξέλιξη της πεδιάδας της Θεσσαλονίκης. Πληροφορίες αντλούνται μόνο για την περίοδο 1832–1916, από αποτυπώσεις των ακτών και βυθομετρήσεις του Θερμαϊκού που έγιναν από αξιωματούχους του αγγλικού πολεμικού ναυτικού. Γνωρίζουμε έτσι ότι:

- Ο Λουδίας ήταν παραπόταμος του Αξιού που προσχώθηκε στο β' μισό του 19ου αιώνα από τις φερτές ύλες του Αξιού.
- Το 1832 και το 1850 ο Αξιός, στο ύψος του Ανατολικού, εκτράπηκε δυτικά της Χαλάστρας και χυνόταν στον Θερμαϊκό κόλπο, απέναντι από το μεγάλο Έμβολο.
- Μεταξύ των ετών 1916-1924 ο Αξιός αφήνει και πάλι την παλιά του κοίτη. Με δυο παράλληλους κλάδους, ανατολικά της Χαλάστρας, εκβάλλει νότια του Καλοχωρίου, απέναντι από το μικρό Καραμπουρνάκι και απειλεί να προσχώσει τον εσωτερικό κόλπο της Θεσσαλονίκης.
- Ο Αλιάκμονας είχε εκβολές νοτιότερα, βορείως του κόλπου της Μεθώνης.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, πραγματοποιούνται οι μελέτες για την εκτέλεση εγγειοβελτιωτικών έργων στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης. Τα έργα ξεκινούν το 1925 (με την κύρωση σύμβασης μεταξύ του Ελληνικού δημοσίου και της Αμερικανικής εταιρείας "The Foundation Company") και ολοκληρώνονται το 1936. Εάν δεν είχαν υλοποιηθεί, η διώρυγα πλεύσης των μεγάλων πλοίων στον Θερμαϊκό κόλπο υπολογίζεται ότι θα είχε κλείσει το 1975.

Στο πλαίσιο των έργων:

- Εκτράπηκε το τμήμα του Αξιού νότια της σιδηροδρομικής γραμμής για να αποφευχθεί η πρόσχωση του λιμανιού της Θεσσαλονίκης.
- Αποστραγγίστηκε η λίμνη των Γιαννιτσών, όπως και τα έλη της περιοχής, με τη διάνοιξη κεντρικής στραγγιστικής διώρυγας, του σημερινού Λουδία. Η έκταση που αποξηράνθηκε υπολογίζεται σε 40.000 στρέμματα.
- Εγκιβωτίστηκε ο Αλιάκμονας και δημιουργήθηκαν τα αναχώματά του.

Στην περιοχή του Καλοχωρίου και του Γαλλικού ποταμού, η υποχώρηση του εδάφους λόγω της υπεράντλησης των υδάτων και της χαλαρής σύστασης του εδάφους και η ανάγκη προστασίας της ενδοχώρας, θα υπαγορεύσουν στα μέσα της δεκαετίας του 1960, την κατασκευή εκτεταμένων παράκτιων αναχωμάτων. Η προστασία του οικισμού του Καλοχωρίου με αναχώματα θα έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία της ομώνυμης λιμνοθάλασσας.

Το παράκτιο ανάχωμα που θα κατασκευασθεί από τον ποταμό Γαλλικό έως τον Αξιό, θα δώσει στην περιοχή τη σημερινή της μορφή. Και τα μεγάλα φράγματα που θα κατασκευασθούν για να καλυφθούν οι ανάγκες ύδρευσης της Θεσσαλονίκης και άρδευσης της πεδιάδας της θα ολοκληρώσουν την εικόνα.

Η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης υπήρξε το φυσικό αποτέλεσμα της συνεχούς απόθεσης φερτών υλικών από τους ποταμούς, αλλά και των ανθρώπινων επεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τον 20ό αιώνα.

Το τέλος της ιστορίας αυτής δεν έχει ακόμη γραφεί. Τα επεισόδιά της συνεχίζονται...

Στατικές επιφάνειες Εκθέματος 3 **Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού**

Ένα από τα σπουδαιότερα υδροτοπικά συμπλέγματα της Ελλάδας, αναπτύσσεται σε άμεση σχεδόν επαφή με το δεύτερο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας. Η προστασία της περιοχής αρχίζει το 1971, όταν το δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα εντάχθηκε στη Σύμβαση Ραμσάρ ως Υγρότοπος Διεθνούς Σημασίας. Η προστασία συνεχίστηκε σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 1998 υπογράφηκε η πρώτη Κοινή Υπουργική Απόφαση για την προστασία και διαχείριση της περιοχής, ενώ το 2009 θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού, με συνολική έκταση 338 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Πρόκειται για ένα πολύμορφο σύστημα ποτάμιων δέλτα, λιμνοθαλασσών, ελών και παράκτιων οικοσυστημάτων, που ξεκινά νοτιοδυτικά της Θεσσαλονίκης και φθάνει έως τον Νομό Πιερίας. Στα όριά του περιλαμβάνει τις εκβολές του Γαλλικού ποταμού και τη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου, την κοίτη του Αξιού (από το φράγμα της Έλλης και κάτω), μαζί με τις παλιομάνες (τις παλιές κοίτες) και το δέλτα του ποταμού, τις εκβολές του Λουδία, το δέλτα του ποταμού Αλιάκμονα, τον υγρότοπο της Νέας Αγαθούπολης και τη λιμνοθάλασσα Αλυκής Κίτρου.

Πλούσια παραποτάμια βλάστηση, πυκνοί καλαμώνες, λιβάδια και αγροτικές εκτάσεις, αλμυρόβαλτοι, λασποτόπια και θίνες, δημιουργούν στα όρια της προστατευόμενης περιοχής ένα υδροτοπικό σύμπλεγμα εξαιρετικής σπουδαιότητας για την άγρια ζωή και πολύπλευρης αξίας για τον άνθρωπο.

Το καθεστώς προστασίας

Η μεγάλη οικολογική σπουδαιότητα έχει εντάξει την περιοχή στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο NATURA 2000 και στους Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας της Σύμβασης Ραμσάρ, ενώ τέσσερις περιοχές του Πάρκου χαρακτηρίζονται ως Καταφύγια Άγριας Ζωής (Δέλτα Αξιού, Δέλτα Αλιάκμονα, Αλυκή Κίτρους και Στεργίου-Αλιάκμονας).

Οι περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 καλύπτουν το 99% της συνολικής έκτασης του Πάρκου (301,17 τετραγωνικά χιλιόμετρα).

Ο υγρότοπος «Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα», ένας από τους 10 ελληνικούς υγροτόπους που προστατεύονται από τη Σύμβαση Ραμσάρ ως Υγροτόποι Διεθνούς Σημασίας, καταλαμβάνει το 35% της συνολικής έκτασης του Πάρκου (116,79 τετραγωνικά χιλιόμετρα).

Η έκταση του Εθνικού Πάρκου χωρίζεται σε ζώνες, διαφορετικές ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις και τα μέτρα προστασίας (Ζώνη Απόλυτης Προστασίας της Φύσης, Ζώνη Προστασίας της Φύσης, Περιφερειακή Ζώνη Γεωργικών Καλλιεργειών και Περιφερειακή Ζώνη Ελεγχόμενης Οικιστικής Ανάπτυξης Αλυκών Κίτρους). Στις περιφερειακές ζώνες επιτρέπονται διάφορες δραστηριότητες, ενώ οι όροι για τη Ζώνη Απόλυτου Προστασίας είναι ιδιαίτερως αυστηροί.

Έκθεμα 3 (πίσω όψη)

Το μεγαλείο της ζωής

350 είδη και υποείδη φυτών

Η βλάστηση της περιοχής επηρεάζεται από παράγοντες όπως η ποσότητα του νερού και η αλατότητα. Αλόφυτα και αρμυρίκια φύονται στα αλατούχα εδάφη, κατά μήκος της ακτής, στους αλυμρόβαλτους, τις λιμνοθάλασσες και τις εκβολές των ποταμών. Υδρόφυτα, όπως η φτέρη και η φακή του νερού, το νεροκάστανο, το μυριόφυλλο και ο ποταμογείτονας επιπλέουν σε κάθε είδους συγκεντρώσεις νερού, ακόμη και στους ορυζώνες. Αγριοκάλαμα, ψαθιά και βούρλα (που αγαπούν το γλυκό νερό) σχηματίζουν καλαμώνες στις όχθες των ποταμών, των καναλιών και των τάφρων. Πυκνά παρόχθια δάση με λεύκες, ιτιές, σκλήθρα, πλατάνια και φτελιές, που υπήρχαν παλαιότερα κατά μήκος όλων των ποταμών, σήμερα συντροφεύουν τις όχθες του Αλιάκμονα και του Αξιού. Και στην παράκτια ζώνη φύονται είδη ξεχωριστής σημασίας όπως ο κρίνος της θάλασσας που αφθονούσε άλλοτε στις ακτές της χώρας. Σήμερα απειλείται και προστατεύεται από την εθνική νομοθεσία, όπως και έξι υδρόβια είδη που αναπτύσσονται στην περιοχή.

25 τύποι οικοτόπων

Οι 17 από τους 25 τύπους οικοτόπων που φιλοξενεί η περιοχή προστατεύονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Δύο χαρακτηρίζονται ως οικοτόποι προτεραιότητας για τη λήψη μέτρων προστασίας, καθώς κινδυνεύουν με εξαφάνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται για τις παράκτιες λιμνοθάλασσες και τις ψευδοστέπες με αγρωστώδη και μονοετή φυτά.

295 είδη πουλιών

Μόνιμοι κάτοικοι ή περιστασιακοί επισκέπτες, είδη σπάνια και άλλα κοινά, ερωδιοί και φοινικόπτερα, χουλιαρομύτες και χαλκόκοτες, πελαργοί, βουτηχτάρια και θαλασσοβούτια, πάπιες, χήνες και κύκνοι, γλάροι και γλαρόνια, αρπακτικά, παρυδάτια και μικροπούλια, τα πουλιά που επιλέγουν το υγροτοπικό σύμπλεγμα της περιοχής για να ζήσουν, να φωλιάσουν, να τραφούν ή απλώς να ξεκουραστούν κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης, αγγίζουν έως σήμερα τα 295 είδη.

40 είδη θηλαστικών

Αγριογάτες, αλεπούδες και νυφίτσες, ασβοί, κουνάβια και σκαντζόχοιροι, μωξοί, ποντικοί και μυγαλές, είναι πιστοί κάτοικοι της περιοχής, όπου συχνά κάνουν την εμφάνισή τους αγέλες λύκων από τα γύρω ορεινά και σπανιότερα τσακάλια. Στους λόφους κατά μήκος του Αξιού, κοντά στην Αξιούπολη, ζει ο δένδρομουξός και στην περιοχή της Νέας Αγαθούπολης ο βουνομουξός, είδη προστατευόμενα από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Στα αναχώματα και στα δέλτα των ποταμών ζει ο λαγόγυρος, στα κανάλια του Αξιού και του Αλιάκμονα ο μυκάστορας και στις δασωμένες όχθες φτιάχνει τη φωλιά της η βίδρα. Στα νερά του Γαλλικού βυθίζουν το σώμα τους βουβάλια, ενώ κατά μήκος του Αξιού τρέχουν ελεύθερα τα ημιάγρια άλογά του. Στα εγκαταλειμμένα κτίσματα του Εθνικού Πάρκου επιλέγουν για να ζήσουν 13 είδη νυχτερίδων, μεταξύ των οποίων ο τρανορινόλοφος, ο μικρορινόλοφος και η νυχτερίδα *Nathusii*.

18 είδη ερπετών

Το λιμόφιδο και το νερόφιδο, ο λαφιάτης και η οχιά, η πράσινη σαύρα, ο τυφλίτης και η τρανόσαυρα, η στικτή νεροχελώνα και η γραμμωτή νεροχελώνα, η ελληνική και η μεσογειακή χελώνα, είναι λίγα μόνο από τα είδη ερπετών του Εθνικού Πάρκου. Για τη μεσογειακή χελώνα, η παράκτια ζώνη είναι ιδιαίτερης σπουδαιότητας, καθώς συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο πληθυσμό της στην Ευρώπη και τον πυκνότερο παγκοσμίως.

9 είδη αμφιβίων

Στην περιοχή έχουν έως σήμερα καταγραφεί 9 είδη αμφιβίων, όλα προστατευόμενα από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Πρόκειται για τον πράσινο φρύνο, τον πηλοβάτη, τον δένδροβάτραχο, τον λιμνοβάτραχο, τον πηδοβάτραχο, τον χωματοφρύνο, τον βάτραχο των ρυακιών, τον κοινό τρίτωνα και τον μακεδονικό λοφιοφόρο τρίτωνα.

τρίτωνα.

37 είδη ψαριών

Στα νερά του Πάρκου ζει ένας μεγάλος αριθμός ψαριών, με πιο συνηθισμένα τον γουλιανό, το γριβάδι και τον κέφαλο. Η μουρμουρίτσα και ο ζαχαριάς, που επιλέγουν τις εκβολές και τα παράκτια οικοσυστήματα, όπως και το μουστακάτο, το τσιρωνάκι, η βελονίτσα και η χρυσοβελονίτσα, είναι μερικά από τα 17 είδη που προστατεύονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος είναι επίσης το τυλινάρι, το σίρκο και η σακοράφα.

7 σπάνια είδη ασπόνδυλων

Παρότι τα ασπόνδυλα που ζουν στο Εθνικό Πάρκο δεν έχουν έως σήμερα καταγραφεί πλήρως, έχουν εντοπισθεί ορισμένα είδη ξεχωριστού ενδιαφέροντος και απειλούμενα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτά συγκαταλέγονται οι λιβελοούλες *Ophiogomphus cecilia* και *Gomphus flavipes*, αλλά και η λιβελούλα *Lindenia tetraphylla* που καταγράφηκε στην εκβολή του Γαλλικού και είναι από τις σπανιότερες της Ευρώπης. Στην περιοχή ζει επίσης η εντυπωσιακή, πορτοκαλοκόκκινη πεταλούδα *Lycaena dispar*, αλλά και τα ξυλοφάγα κολεόπτερα *Morimus funereus* και *Cerambyx cerdo*, η παρουσία των οποίων διαπιστώθηκε από ίχνη σε κορμούς δένδρων στις όχθες του Αλιάκμονα και του Αξιού. Στον βυθό της θαλάσσιας περιοχής του Εθνικού Πάρκου ζει η «ευγενική» -nobilis στα λατινικά- πένα (*Pinna nobilis*). Πρόκειται για ένα δίθυρο μαλάκιο, ενδημικό της Μεσογείου, που φθάνει σε μήκος τα 20-40 εκατοστά. Προστατεύεται από την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, καθώς το κύριο ενδιαίτημά της (λιβάδια φανερόγαμων όπως η ποσειδωνία) μειώνεται συνεχώς.

Πολυμεσική εφαρμογή Εκθέματος 3

Μια φύση γεμάτη ζωή

Πολυμεσική εφαρμογή παρουσίασης επιλεγμένων ειδών φυτών και ζώων της περιοχής (βλ. Παράρτημα)

Λέξεις που θα εμφανίζονται ως συνοδευτικές της οθόνης με την πολυμεσική εφαρμογή «Μια φύση γεμάτη ζωή»

ψίθυροι

κακαρίσματα

πιπίσματα

τσιρίγματα

ουρλιάσματα

σουσουρίσματα

μουρμούρες

κρότοι

Έκθεμα 4 («Κουρτίνες» παραθύρου από βινύλιο)

Εικαστικό με «εικόνες» του πάρκου

Έκθεμα 5 (κύρια όψη)

Στους μεταναστευτικούς δρόμους της Ευρώπης

Επιφάνεια 5.1

Για τα πουλιά, το Εθνικό Πάρκο σηματοδοτεί έναν από τους σπουδαιότερους μεταναστευτικούς διαδρόμους της Ευρώπης. Η θέση του Αξιού πάνω στην κύρια μεταναστευτική οδό από Βορρά προς Νότο, η μεγάλη και ενιαία έκταση του υγροτοπικού συμπλέγματος, αλλά και η ποικιλία των βιοτόπων που διαμορφώνουν

τα παράκτια οικοσυστήματα, καθιστούν την περιοχή παγκόσμιας σπουδαιότητας για την ορνιθοπανίδα.

Επιφάνεια 5.2

Στο Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού...

...διαχειμάζουν περισσότερα από 20.000 υδρόβια πουλιά

...υποστηρίζεται περισσότερο από το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού της λαγγόνας, της αβοκέτας και του καλαμοκανά

...σταθμεύει, κατά τη μετανάστευση, μέρος του ευρωπαϊκού πληθυσμού του αργυροπελεκάνου, της αγκαθοκαλημάνας και της λιμόζας

...φωλιάζει μέρος του ευρωπαϊκού πληθυσμού του νυχτοκόρακα, του κρυπτοτσικνιά, του λευκοτσικνιά, του νεροχελίδονου και του μαυροκέφαλου γλάρου, καθιστώντας την περιοχή παγκόσμιας σπουδαιότητας για την αναπαραγωγή τους

...έχει τη φωλιά του ένα από τα ελάχιστα ζευγάρια θαλασσοαετών που αναπαράγονται στην Ελλάδα

...αναπαράγεται η βαρβάρρα, η χουλιαρομούτα, ο πορφυροτσικνιάς, ο στρειδοφάγος, ο θαλασσοσφυριχτής, το γελογλάρνο και το νανογλάρνο, καθιστώντας την περιοχή μεγάλης σπουδαιότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

...έκαναν μία από τις πολύ σπάνιες εμφανίσεις τους στην Ελλάδα, η θωρακωτή σκαλίδρα, ο κόκκινος και ο τρίχρωμος φαλαρόποδας, αλλά και το μικροσκοπικό χιονοτσιχλόνο που ζει στη Σκανδιναβία

Επιφάνεια 5.3

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας. Τα είδη βάσει των οποίων έγινε ο χαρακτηρισμός ανέρχονται συνολικά σε 20. Πρόκειται για τη βαρβάρρα, τη χουλιαρομούτα, τον μικροτσικνιά, τον νυχτοκόρακα, τον κρυπτοτσικνιά, τον λευκοτσικνιά, τον αργυροπελεκάνο, τη λαγγόνα, τον στρειδοφάγο, τον καλαμοκανά, την αβοκέτα, τον θαλασσοσφυριχτή, τη λιμόζα, τη λεπτομούτα, το νεροχελίδονο, τον λεπτόραμφο γλάρο και τον μαυροκέφαλο γλάρο, το νανογλάρνο, το γελογλάρνο και τη μικρογαλιάντρα.

Πουλιά. Η σπουδαιότητα του Πάρκου σε αριθμούς

21 παγκοσμίως απειλούμενα είδη του καταλόγου της IUCN (Παγκόσμια Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης)

101 είδη του Παραρτήματος I της Οδηγίας 79/409 για τα άγρια πουλιά

74 είδη του Κόκκινου Βιβλίου των Απειλούμενων Σπονδυλόζων της Ελλάδας

295 είδη

74 είδη μόνιμοι κάτοικοι

106 είδη φωλιάζουν

73 είδη χειμερινοί επισκέπτες

45 είδη καλοκαιρινοί επισκέπτες

Στερεοσκοπική ταινία προβολής σε γυαλιά Εκθέματος 5 Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού

Ο πλούτος της φύσης στα νερά του - Μόνιμοι κάτοικοι, ξεχωριστοί επισκέπτες

Προβολή των ακόλουθων επιλεγμένων ειδών πουλιών του Εθνικού Πάρκου:

1. Αβοκέτα
2. Αγκαθοκαλημάνα
3. Αλκυόνη
4. Αργυροπελεκάνος
5. Αργυροτσικνιάς
6. Βαρβάρα
7. Καλαμοκανάς
8. Καλαμόκιρκος
9. Κορμοράνος
10. Κρυπτοτσικνιάς
11. Λαγγόνα
12. Λευκοτσικνιάς
13. Λεπτόραμφος γλάρος
14. Λιμόζα
15. Μαυροκέφαλος γλάρος
16. Μελισσοφάγος
17. Νεροχελίδο
18. Νυχτοκόρακας
19. Πετροτουρλίδα
20. Πορφυροτσικνιάς
21. Ποταμοσφुरιχτής
22. Σταχτοτσικνιάς
23. Στρεϊδοφάγος
24. Τουρλίδα
25. Φοινικόπτερο
26. Χαλκόκοτα
27. Χουλιανομύτα
28. Χουλιανόπαπια

Έκθεμα 5 (πίσω όψη)

Ο Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα

Ο Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα ιδρύθηκε το 2002, με σκοπό την προστασία και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής, τη μελέτη και παρακολούθηση των οικοτόπων και των ειδών, την αειφορική χρήση των οικοσυστημάτων, την αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, καθορίζει τους κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής, διεξάγει έρευνα, εκπονεί μελέτες και προγράμματα προστασίας, αποκατάστασης και ανάδειξης του φυσικού πλούτου της περιοχής. Γνωμοδοτεί, επίσης για έργα και δραστηριότητες στην περιοχή ευθύνης του, χορηγεί άδειες για επιστημονική έρευνα και ξεναγήσεις, έχει την ευθύνη φύλαξης και εποπτείας του Εθνικού Πάρκου.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών βρίσκεται στο επίκεντρο του έργου και της δράσης του. Όπως και η μέριμνα για την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής, για την προσέλκυση επισκεπτών και την προώθηση του αειφόρου τουρισμού. Ο Φορέας Διαχείρισης προάγει τον εθελοντισμό, οργανώνοντας συστηματικά δράσεις που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον μικρών και μεγάλων. Δράσεις που καταστούν σαφή την έννοια του «ενεργού πολίτη». Που αποδεικνύουν έμπρακτα τη σπουδαιότητα της ατομικής και συλλογικής ευθύνης στην προσπάθεια προστασίας της φύσης.

Έκθεμα 6

Γενικός τίτλος: Η ευφορία της γης, ο πλούτος της θάλασσας

Επιφάνεια 6.1

Οι ζωοδότες ποταμοί της περιοχής και τα δέλτα τους όρισαν για τον άνθρωπο περιβάλλοντα ανυπολόγιστης αξίας που στήριξαν τη ζωή και την οικονομία του, δίδοντας εύφορες εκτάσεις και πλούσιες σοδειές, τροφή σε αγροτικά ζώα και δασικά προϊόντα από τα πλούσια παραποτάμια δάση.

Η παράκτια ζώνη δημιούργησε προϋποθέσεις ανάπτυξης και ευημερίας, στηρίζοντας την αλιευτική παραγωγή, όπως και την εμπορική δραστηριότητα.

Η πεδιάδα της Θεσσαλονίκης αναδείχθηκε σε μία από τις μεγαλύτερες και πιο παραγωγικές της χώρας. Σήμερα, το μεγαλύτερο τμήμα της αρδεύεται από τα νερά των ποταμών του Εθνικού Πάρκου.

Επιφάνεια 6.2

Στις πεδιάδες και στα υγρά λιβάδια

Η γεωργία είναι η κύρια ασχολία των ανθρώπων των οικισμών που γειτονεύουν με το Εθνικό Πάρκο. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της προστατευόμενης περιοχής, από το Καλοχώρι ως τον Αλιάκμονα. Το ρύζι, το βαμβάκι, το καλαμπόκι, το σιτάρι, το τριφύλλι και η μηδική συγκαταλέγονται στα κύρια αγροτικά προϊόντα.

Η κτηνοτροφία αποτελεί επίσης παραδοσιακή δραστηριότητα. Τα κτηνοτροφικά ζώα, κυρίως αγελάδες, αιγοπρόβατα και χοίροι, βόσκουν στα υγρολίβαδα, κατά μήκος των ποταμών και της παράκτιας ζώνης, ενώ στις εκβολές του Γαλλικού ποταμού εκτρέφονται βουβάλια, φημισμένα για το κρέας και το εξαιρετικής ποιότητας γάλα τους.

Επιφάνεια 6.3

Στους απέραντους ορυζώνες

Το ρύζι είναι το βασικό προϊόν της περιοχής. Οι ορυζώνες καταλαμβάνουν σχεδόν το 1/3 της έκτασης του Εθνικού Πάρκου. Η καλλιέργεια ξεκίνησε το 1949 πειραματικά, με σκοπό την παραγωγή φθηνής, υγιεινής τροφής, αλλά και τη βελτίωση των παθογενών, αλατούχων εδαφών. Το εγχείρημα πέτυχε με εξαιρετικά αποτελέσματα, τόσο για την παραγωγή, όσο και για τα εδάφη. Σήμερα, η ετήσια

παραγωγή ανέρχεται σε 120.000 τόνους και αντιστοιχεί στο 70% περίπου της συνολικής παραγωγής ρυζιού της χώρας.

Το όφελος όμως αναδείχθηκε σημαντικό και για την άγρια ζωή. Οι πλημμυρισμένες καλλιέργειες, που λειτουργούν ως εποχικοί υγρότοποι, φιλοξενούν αμφίβια, έντομα και καρκινοειδή, προσφέροντας τροφή σε πλήθος πουλιών που φθάνουν στην περιοχή για να ξεκουραστούν και αναπαραχθούν.

Επιφάνεια 6.4 **Στις θαλάσσιες καλλιέργειες**

Ο Θερμαϊκός κόλπος παραμένει ως σήμερα ένα από τα πλουσιότερα αλιευτικά πεδία της χώρας. Οι ποταμοί που εκβάλλουν στα νερά του εξασφαλίζουν πλούσια θρεπτική ύλη για τα ψάρια, αλλά και για την ταχύτατη ανάπτυξη νόστιμων μυδιών.

Η μυδοκαλλιέργεια ξεκίνησε το 1980 και αναδείχθηκε σε μία από τις πιο σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες στην παράκτια ζώνη. Σήμερα, στην περιοχή του Θερμαϊκού παράγεται σχεδόν το 80% της συνολικής εθνικής παραγωγής μυδιών, μεγάλο μέρος της οποίας εξάγεται σε χώρες της Ευρώπης. Τα πλωτά και τα πασσαλωτά μυδοτροφεία, όπως και οι ξύλινες καλύβες των ψαράδων και μυδοκαλλιεργητών, χαρακτηρίζουν το τοπίο στις εκβολές του Αξιού, του Λουδία και δυτικά του Αλιάκμονα, στις ακτές της Πιερίας.

Το είδος που καλλιεργείται είναι το Μεσογειακό μύδι (*Mytilus galloprovincialis*), ενδημικό της Ανατολικής Μεσογείου, της Αδριατικής και της Μαύρης Θάλασσας, που σήμερα έχει εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο. Για την εκτροφή του χρησιμοποιούνται πάσσαλοι ή σκοινιά που κρέμονται από πλωτήρες.

Επιφάνεια 6.5 **Στις θερμάστρες των αλυκών**

Στη λιμνοθάλασσα Αλυκής Κίτρου λειτουργεί η δεύτερη μεγαλύτερη σε έκταση μονάδα παραγωγής αλατιού στη χώρα. Η δυναμικότητά της ανέρχεται σε 40.000 τόνους ετησίως.

Η διαδικασία ξεκινά τον Μάρτιο και ολοκληρώνεται έως το τέλος περίπου Οκτωβρίου. Το θαλασινό νερό διοχετεύεται σε *θερμάστρες*, διαδοχικές αβαθείς λεκάνες, που χωρίζονται με αναχώματα και επικοινωνούν μεταξύ τους. Σταδιακά, περνώντας από τη μία στην άλλη, εξατμίζεται και συμπυκνώνεται, για να καταλήξει στα *αλοπήγια* (ή *τηγάνια*), στις ορθογώνιες επιφάνειες όπου το αλάτι κρυσταλλώνεται και αποξηραίνεται. Στη συνέχεια μεταφέρεται στη μονάδα πλύσης, απαλλάσσεται από τις προσμίξεις και τελικά αποτίθεται σε υπαίθριους αλατοσωρούς ύψους έως και 15 μέτρων, έτοιμο για μεταφορά και κατανάλωση.

* Τα ανωτέρω κείμενα θα συνοδεύονται από έκθεση σχετικών με τα προβαλλόμενα θέματα αντικειμένων (μύδια, ρύζι, αλάτι, αντικείμενο ή προϊόν από γάλα βουβαλιού) καθώς και από ερωτήσεις με επιλογή του σωστού ανάμεσα σε τρεις επιλογές (η επιλογή θα γίνεται με τη χρήση ειδικού φωτιζόμενου κομβίου). Ενδεικτικά:

- Ποιες περιοχές χαρακτηρίζονται ως Περιφερειακή Ζώνη Προστασίας Γ του Εθνικού Πάρκου; (**Τα δέλτα των ποταμών, Η παράκτια περιοχή, Οι γεωργικές εκτάσεις**)
- Πόσα περίπου βουβάλια εκτρέφονταν στη Μακεδονία και τη Θράκη στις αρχές της δεκαετίας του 1950; (**400, 1.500, 70.000**)
- Πόσο νερό διυλίζει ένα μύδι την ώρα; (**1 λίτρο, 5 λίτρα, 10 λίτρα**)
- Πόσο νερό χρειάζεται για να παραχθεί ένα κιλό ρύζι; (**1.000 λίτρα, 4.000-5.000 λίτρα, 20.000 λίτρα**)

- Ποιο πουλί οφείλει το χρώμα του στη μικροσκοπική κόκκινη γαρίδα της άλμης, η οποία ζει στις θερμάστρες των αλυκών; (Φοινικόπτερο, Κοκκινοσκέλης, Πορφυροτσικνιάς).

Έκθεμα 7 (κύρια όψη)

Πιέσεις και προβλήματα

Η εγγύτητα του Εθνικού Πάρκου με τη Θεσσαλονίκη και το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, η υπεράντληση των υδάτων των ποταμών για τις μεγάλες αρδευτικές και υδροδοτικές ανάγκες, η έντονη βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα στην περιοχή, η ρύπανση των υδάτων από λύματα και απορρίμματα, όπως και οι παράνομες δραστηριότητες, προκάλεσαν τεράστιες πιέσεις στο υδροτοπικό σύμπλεγμα της περιοχής. Πιέσεις που υποβάθμισαν τις λειτουργίες και τις αξίες των οικοσυστημάτων, που κλόνισαν τις ισορροπίες της φύσης.

Τα κυριότερα προβλήματα που προέκυψαν από την αλόγιστη χρήση και υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων της περιοχής σχετίζονται με:

- τη ρύπανση των υδάτων από απόβλητα (αστικά, βιομηχανικά, αγροτικά)
- την ανεξέλεγκτη ρίψη επιχωμάτων και απορριμμάτων
- τη μη ορθολογική χρήση νερού για άρδευση
- την ανεπαρκή εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών (π.χ. ανεξέλεγκτη χρήση γεωργικών φαρμάκων, μη ολοκληρωμένη διαχείριση ορυζώνων και καλαμώνων)
- την αλλαγή χρήσεων γης (εκχερνώσεις, ανέγερση παράνομων κτισμάτων κ.λπ.)
- την αλιεία με παράνομα μέσα (δίχτυα, ηλεκτρισμός)
- τις μη αειφορικές πρακτικές της μυδοκαλλιέργειας
- τις παράνομες αμμοληψίες
- την υπερβόσκηση
- το παράνομο κυνήγι
- την παράνομη υλοτόμηση

Έκθεμα 7 (πίσω όψη)

Διαδρομές περιήγησης

Χάρτης του Εθνικού Πάρκου με προτεινόμενες διαδρομές.

Κανόνες συμπεριφοράς

Απλοί κανόνες, μικρές συμβουλές εξασφαλίζουν μια ευχάριστη, άνετη και ασφαλή περιήγηση στην περιοχή. Η τήρησή τους αποδεικνύει τον σεβασμό στη φύση, στον εαυτό μας, στον διπλανό μας.

- Δεν ενοχλούμε τα πουλιά και τα άγρια ζώα. Αυτή η φύση είναι και δική τους.
- Αφήνουμε το αυτοκίνητό και περπατάμε όσο μπορούμε.
- Δεν ανάβουμε φωτιές και δεν πετάμε αναμμένα τσιγάρα ή εύφλεκτα αντικείμενα.
- Κινούμαστε με μικρές ταχύτητες στους αγροτικούς δρόμους και δίδουμε προτεραιότητα και χώρο σε περιπατητές, ποδηλάτες, κοπάδια οικόσιτων ζώων.
- Ενημερώνουμε τον Φορέα Διαχείρισης, την αγροφυλακή ή την αστυνομία για πιθανή φωτιά, παράνομες δραστηριότητες και βλαπτικές ενέργειες.

- Ζητάμε από τον Φορέα Διαχείρισης πληροφορίες και έντυπα που θα διευκολύνουν την περιήγησή μας στην περιοχή.
- Φροντίζουμε να έχουμε μαζί σας όλα τα απαραίτητα, όπως νερό, κατάλληλα ρούχα και παπούτσια, αντικουνουπικό και αντηλιακό.
- Το μόνο που παίρνουμε φεύγοντας από την περιοχή είναι τα σκουπίδια μας.

Περιήγηση στο Εθνικό Πάρκο

1. (κίτρινη διαδρομή)

Χαλάστρα-Δέλτα Αξιού

Μήκος: 24 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 1 ώρα και 20 λεπτά

Αφετηρία: Εθνική Οδός Θεσσαλονίκης-Αθηνών (κόμβος Χαλάστρας)

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Οι καλύβες των μυδοκαλλιεργητών που χαρακτηρίζουν το τοπίο της περιοχής.
- Το ξύλινο παρατηρητήριο που παρέχει μοναδική θέα στο δέλτα.
- Ο καλαμώνας στο κανάλι πλάι στο «Δάνειο» (ανάχωμα Αξιού) που φιλοξενεί χαλκόκοτες, ερωδιούς, χουλιανομύτες, πάπιες, μουκάστορες και νεροχελώνες.

2. (μωβ διαδρομή)

Εκβολές Λουδία-Αλμυραύλακας

Μήκος: 16 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 55 λεπτά

Αφετηρία: Εθνική Οδός Θεσσαλονίκης-Αθηνών (Κλειδί Ημαθίας - Κόμβος γέφυρας Λουδία)

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Οι εκβολές του Λουδία που τον χειμώνα συγκεντρώνουν λαγγόνες, κορμοράνους, πρασινοκέφαλες πάπιες, πελεκάνους και φοινικόπτερα σε μεγάλους αριθμούς.
- Το παράκτιο ανάχωμα που οδηγεί στο κανάλι Αλμυραύλακας. Η περιοχή είναι γεμάτη αλμυρόβαλτους και φιλοξενεί πλούσια ορνιθοπανίδα.
- Η στραγγιστική τάφρος στην πορεία προς βορρά που τα νερά της απολαμβάνουν κύκνοι, πάπιες, βουτηχτάρια και ερωδιοί.

3. (καφέ διαδρομή)

Παραποτάμιο δάσος Ανατολικού

Μήκος: 8 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 11 λεπτά

Αφετηρία: Οικισμός Ανατολικό

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Το «λιβάδι του λαγόγυρου», του μικρού σκίουρου που ανοίγει τα λαγούμια του στο έδαφος, έξω από το Ανατολικό.
- Το παραποτάμιο δάσος του Αξιού που προσφέρεται για περίπατο ανάμεσα σε λεύκες, ιτιές και σκλήθρα, με αφετηρία τη γέφυρα του ποταμού.
- Οι νησίδες και οι όχθες του Αξιού, με τα ανθισμένα αρμυρίκια την άνοιξη και τον πλούτο των πουλιών που φιλοξενούν.

4. (μπλε διαδρομή)

Λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου-Εκβολές Γαλλικού-Δέλτα Αξιού

Μήκος: 28 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 1 ώρα και 30 λεπτά

Αφετηρία: Οικισμός Καλοχωρίου

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Το μονοπάτι που διασχίζει τη λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου, τόπο ξεκούρασης και αναπαραγωγής σημαντικών ειδών ορνιθοπανίδας.
- Το περιβαλλοντικό πάρκο στις εκβολές του Γαλλικού ποταμού που περιλαμβάνει υποδομές αναψυχής.
- Οι νεροβούβαλοι που εκτρέφονται στην περιοχή και αναζητούν δροσιά στα νερά του Γαλλικού.
- Οι πλημμυρισμένες εκτάσεις πλάι στο παράκτιο ανάχωμα που συνδέει τις εκβολές του Γαλλικού με το δέλτα του Αξιού και οι παράκτιες νησίδες, όπου αναπαράγονται εκατοντάδες γλάροι και γλαρόνια.

5. (κόκκινη διαδρομή)

Δέλτα Αξιού-Εκβολές Λουδία

Μήκος: 20 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 55 λεπτά

Αφετηρία: Εθνική Οδός Θεσσαλονίκης-Αθηνών (κόμβος Μαλαγάρων) ή οικισμός Κύμινα

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Ο μεγάλος καλαμώνας που φιλοξενεί καλαμόκιρκους, ερωδιούς, χουλιανομούτες, βαρβάρους και λαγγόνες.
- Τα άγρια άλογα που καλπάζουν ελεύθερα στα λιβάδια του Αξιού.
- Οι ξύλινες καλύβες των ψαράδων στις εκβολές του Λουδία και οι αμέτρητοι γλάροι, γλαρόνια, κορμοράνοι και λαγγόνες που ξεκουράζονται στους πασσάλους των μυδοκαλλιεργειών.

6. (πράσινη διαδρομή)

Νέα Αγαθούπολη-Υγρότοποι Αλυκής Κίτρους

Μήκος: 20 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 30 λεπτά

Αφετηρία: Παρατηρητήριο Νέας Αγαθούπολης

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Η λιμνοθάλασσα της Αγαθούπολης που τον χειμώνα συγκεντρώνει χιλιάδες παπιά, ερωδιούς, πελεκάνους και αρπακτικά.
- Το παρατηρητήριο της Νέας Αγαθούπολης που παρέχει τη δυνατότητα ενημέρωσης και παρατήρησης της άγριας ζωής με κιάλια και τηλεσκόπια.
- Η λιμνοθάλασσα της Αλυκής Κίτρους που παράγει τόνους αλατιού και συγκεντρώνει τον χειμώνα εκατοντάδες φοινικόπτερα.
- Οι αμμοθίνες της παραλίας στο νότιο τμήμα της Αλυκής Κίτρους, με τους σημαντικούς πληθυσμούς της μεσογειακής χελώνας και τους πανέμορφους κρίνους της θάλασσας ανθισμένους το καλοκαίρι.

7. (πορτοκαλί διαδρομή)

Φράγμα Έλλης

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Διάρκεια με όχημα: 8 λεπτά

Αφετηρία: Παλιά Εθνικό Οδός Θεσσαλονίκης-Έδεσσας (μετά το χωριό Γέφυρα)

Σημεία ενδιαφέροντος:

- Η λίμνη γλυκού νερού με τον μεγάλο καλαμώνα και τον πλούτο των πουλιών που δημιουργήθηκε από την κατασκευή του φράγματος της Έλλης.
- Το παραποτάμιο δάσος του Αξιού νότια του φράγματος, που η φύση του οργιάζει την άνοιξη.
- Το «νησί», μια αμμονησίδα με πλούσια βλάστηση μέσα στην κοίτη του Αξιού που αποτελεί καταφύγιο για πολλά είδη πουλιών, αλλά και για ένα κοπάδι άγριων αλόγων.

Έκθεμα 8

Η Ελλάδα μετρά περισσότερους από 400 μικρούς και μεγάλους, φυσικούς και τεχνητούς, υγροτόπους. Δέκα από αυτούς περιλαμβάνονται στη Σύμβαση Ραμσάρ, την πρώτη διεθνή συνθήκη που υπογράφηκε το 1971 στην ομώνυμη πόλη του Ιράν για την προστασία των υγροτόπων.

Ανάμεσα στους ελληνικούς Υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας της Σύμβασης Ραμσάρ περιλαμβάνεται και ο υγρότοπος «Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα», που βρίσκεται στην καρδιά του Εθνικού Πάρκου Δέλτα Αξιού.

Ταυτότητα έργου

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΔΕΛΤΑ ΑΞΙΟΥ

Έργο: Δημιουργία και τοποθέτηση εκθεμάτων στο Κέντρο Πληροφόρησης Υγροτόπων «Νικόλαος Κ. Γιουτίκας»

Χρηματοδότηση:

+λογότυπος χρηματοδοτικού μέσου

Αναθέτουσα αρχή: Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα +

λογότυπος +λογότυπος ΥΠΕΝ

Ανάδοχος: ΕΚΒΥ + λογότυπος

Υπεύθυνη έργου: Μαρία Κατσακιώρη

Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός έκθεσης και κατασκευή: Νικόλαος Σουλάκης

Γραφιστικός σχεδιασμός: Μαριέττα Πανίδου

Κείμενα: Κατερίνα Μπόλη

Συλλογή πληροφορίας-Επιστημονική τεκμηρίωση: Κατερίνα Μπόλη, Μαρία Κατσακιώρη, Γιώργος Πουλής, Χριστίνα Κονταξή, Στέλλα Βαρελτζίδου, Λυδία Αλβανού, Εύα Κατράνα, Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Γεώργιος Μπούτσης

Δημιουργία χαρτογραφικού υλικού: Λένα Χατζηιορδάνου

Συλλογή-Τεκμηρίωση εποπτικού υλικού: Μαρία Κατσακιώρη, Γιώργος Πουλής

Οπτικοακουστικές παραγωγές: N-CODE ΕΠΕ

Φωτογραφίες 360°: Βασίλης Τριανταφύλλου

Εναέριες λήψεις: Δημήτρης Σταμπολής

Μακέτα: Νικόλαος Παντελαίος

Εκτυπώσεις κρυστάλλων: Εταιρεία Πάσχος

Εκτυπώσεις βινυλίων: Αφοί Δεβετζόγλου

Φωτογραφικό υλικό: Αρχείο ΦΔ, Αρχείο ΜΓΦΙ-ΕΚΒΥ, Αρχείο Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Συλλογή Ελένης Μαυροκεφαλίδου, Λάμπρος Λογοθέτης, Ντίνος Πανίδης, Λία Παπαδράγκα, Λυδία Αλβανού, Ηλίας Στραχίνης, Μάρκος Μαρκούδης, Χάρης Κουρουζίδης, Θάνος Καστρίτης, Τάσος Μπούνας, Αγοραστός Παπατσάνης, Παναγιώτης Ευσταθιάδης, Μαρία Παναγιωτοπούλου, Δημοσθένης Σεϊταρίδης, Αντώνης Μομπαϊτζής, Θωμάς Νικολόπουλος, Φιλώτας Πάσσιος, Νίκος Ασλάνογλου, Γιώργος Πούπης, Φίλιππος Κατσιγιάννης, Παναγιώτης Γεωργιακάκης, Γεώργιος Μπούτσης, Θεόδωρος Παπαδόπουλος, Δέσποινα Μίγκλη, Θέμις Νασοπούλου, Θόδωρος Ναζηριδής, Βασίλης Τριανταφύλλου, Χριστίνα Κονταξή, Γιώργος Πουλής, Θόδωρος Ταγδαλιδής, Πέτρος Κακούρος,, Wikimedia commons/Bernard Landcraft, Wikimedia commons/Dieter Florian, Wikimedia commons/Gilles San Martin, Staffan Widstrand, Wikimedia commons/Frode Inge Helland, Wikimedia commons/Prof. Emeritus Hans Schneider

Ευχαριστούμε θερμά τον πρόεδρο και τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης, Θεμιστοκλή Κουιμτζή, Στέλλα Βαρελτζίδου, Χρήστο Παναγιωτίδη, Λυδία Αλβανού, Εύα Κατράνα και Λία Παπαδράγκα για την ουσιαστική συνεργασία και κάθε είδους βοήθεια στην υλοποίηση του έργου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, στην Ελένη Μαυροκεφαλίδου και στον Γιάννη Επαμεινώνδα, για την παραχώρηση του πολύτιμου φωτογραφικού τους υλικού,

Θεσσαλονίκη, 2015

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κείμενα πολυμεσικής εφαρμογής Εκθέματος 3 για τα φυτά και τα ζώα του Εθνικού Πάρκου

Τίτλος: Μια φύση γεμάτη ζωή

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΔΩΝ

α/α	Κατηγορία	Είδος
1	ΦΥΤΑ	Αγριοκάλαμο
2		Αζόλα
3		Αλιμιόνη
4		Αλμυρίδι
5		Αρμυρήθρα
6		Αρμυρίκι
7		Βούρλο
8		Γερμανός
9		Θαλάσσια λεβάντα
10		Κίτρινη ίριδα
11		Κρίνος της θάλασσας
12		Λευκό νούφαρο
13		Λεύκη λευκή
14		Λευκή ιτιά
15		Μαύρη λεύκη
16		Νεροκάστανο
17		Πεδινή φτελιά
18		Οφρύς η μαστοφόρος
19		Σκλήθρο
20		Φακή του νερού
21		Φτέρη του νερού
22		Ψαθί
23	ΖΩΑ	Αβοκέτα
24		Αγριόγατα
25		Αγκαθοκαλημάνα
26		Αλκυόνη
27		Αργυροπελεκάνος
28		Αργυροτσικνιάς
29		Βαλτοχελώνα
30		Βαρβάρα
31		Βίδα
32		Γελογλάρονο
33		Γουλιανός
34		Γκισάρι
35		Δενδροβάτραχος
36		Δενδρομυωξός
37		Θαλασσαετός
38		Θαλασσοσφυριχτής
39		Καλαμοκανάς
40		Καλαμόκιρκος
41		Κρυπτοτσικνιάς
42		Λαγγόνα
43		Λαγόγυρος
44		Λαφιάτης

45	Λιβελούλα <i>Lindenia tetraphylla</i>
46	Λευκοτσικνιάς
47	Λευκός πελαργός
48	Λεπτόραμφος γλάρος
49	Λιμόζα
50	Λύκος
51	Μαυροκέφαλος γλάρος
52	Μεσογειακή χελώνα
53	Μυοκάστορας
54	Νερόφιδο
55	Νυχτοκόρακας
56	Πεταλούδα <i>Lycaena dispar</i>
57	Πετροτουρλίδα
58	Πηλοβάτης
59	Πορφυροτσικνιάς
60	Πράσινη σαύρα
61	Πράσινος φρύνος
62	Σταχτοτσικνιάς
63	Στικταετός
64	Στρεϊδοφάγος
65	Σφυριχτάρι
66	Τουρλίδα
67	Τρανορινόλοφος
68	Φιδαετός
69	Φοινικόπτερο
70	Χαλκόκοτα
71	Χουριαρομύτα

ΚΕΙΜΕΝΑ ΦΥΤΩΝ

- **Αγριοκάλαμο, *Phragmites australis***

Το αγριοκάλαμο αναπτύσσεται σε όλους τους υγροτόπους γλυκού ή υφάλμυρου νερού της Ελλάδας. Έχει λεπτό, αλλά σκληρό βλαστό που μπορεί να φθάσει και τα 8 μέτρα σε ύψος, καθώς είναι ιδιαίτερα εύκαμπτος και ανθεκτικός στον άνεμο. Τα φύλλα του έχουν σχήμα μακριάς λεπίδας και τα άνθη του σχηματίζουν φόβη στην κορυφή του. Οι ρίζες και το κάτω μέρος του βλαστού βρίσκονται μέσα στο νερό, ενώ το άνω μέρος και τα φύλλα έξω από αυτό. Οι ρίζες απλώνονται οριζόντια σε μήκος πολλών μέτρων. Το αγριοκάλαμο αντέχει μεγάλες περιόδους έλλειψης επιφανειακού νερού (1-3 μήνες), αρκεί το έδαφος να παραμένει υγρό.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Αζόλα, *Azolla filiculoides***

Μικροσκοπική, με μέγεθος μόλις 1-2 εκατοστά, η αζόλα αναπτύσσεται στην επιφάνεια του νερού και καθώς δεν ανέχεται έντονες διαταραχές, απαιτεί ελάχιστο έως καθόλου κυματισμό. Ως είδος κατακτά τον χώρο και όπου οι συνθήκες είναι κατάλληλες πολλαπλασιάζεται γρήγορα, δημιουργώντας στην επιφάνεια του νερού συμπαγή ερυθροπράσινα στρώματα, τα οποία εμποδίζουν την ανάπτυξη άλλων φυτών. Χρησιμοποιείται σε ενυδρεία ως καλλωπιστικό φυτό, αλλά και σε ορυζώνες για χλωρή λίπανση των καλλιεργειών.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Γιώργος Πουλής

- **Αλιμιόνη, *Halimione portulacoides***

Η αλιμιόνη ή γλιστρίδα της θάλασσας είναι ένας χαμηλός ημίθαμος με έρπουσα ανάπτυξη και ύψος που σπάνια ξεπερνά τα 80 εκατοστά. Καθώς πρόκειται για φυτό ιδιαίτερα ανθεκτικό στην αλατότητα, εμφανίζεται σε παράκτιες θέσεις και αλμυρόβαλτους. Τα σαρκώδη φαιοπράσινα φύλλα της μοιάζουν με αυτά της γνωστής γλιστρίδας και τρώγονται ωμά ή μαγειρεμένα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λία Παπαδράγκα

- **Αλμυρίδι, *Salsola kali***

Το αλμυρίδι είναι ένας χαμηλός ετήσιος ημίθαμος που εμφανίζεται κυρίως σε κορεσμένα από άλατα εδάφη. Όταν ξεραθεί, αποκολλάται ολόκληρος από τη ρίζα και με τη βοήθεια του ανέμου, περιφέρεται σκορπίζοντας τους σπόρους του, γι' αυτό και συχνά είναι γνωστός ως *ανεμοσουρτής*. Οι εικόνες του είναι πολύ συνηθισμένες και χαρακτηριστικές σε ταινίες western, καθώς έχει ταυτιστεί με την «Αγρια Δύση» όπου εισάχθηκε, κατά λάθος, τον 19ο αιώνα και έχει καταστεί ζιζάνιο. Παλαιότερα, λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης αλάτων στους ιστούς του, η τέφρα του χρησιμοποιούταν για την παρασκευή γυαλιού και σαπουνιού.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Γιώργος Πουλής

- **Αρμυρίκι, *Tamarix* spp. (*T. hampeana*, *T. parviflora*)**

Σύμβολο της ομορφιάς και της νιότης στην αρχαιότητα, το αρμυρίκι ήταν αφιερωμένο στην Αφροδίτη και θεωρούνταν η μεταμόρφωση της Μυρικής, αδελφής του Άδωνη. Στην πραγματικότητα, τα αρμυρίκια είναι θάμνοι ή μικρά δένδρα, το ύψος των οποίων μπορεί να φθάσει και τα 5 μέτρα. Έχουν φύλλα μικρά και λεπιοειδή, πιεσμένα πάνω στα κλαδιά και άνθη λευκορόδινα. Καθώς αγαπούν ιδιαίτερα το αλμυρό νερό, συναντώνται σε παραθαλάσσιες τοποθεσίες όλης της χώρας, σε εκβολές ποταμών, αλλά και ρεματιές μακριά από την ακτή. Χρησιμοποιούνται ευρέως και ως καλλωπιστικοί θάμνοι ή για τη δημιουργία δένδροστοιχιών σε παράκτιες περιοχές, όπου άλλα είδη δένδρων δεν ευδοκίμουν εξαιτίας των αλατούχων εδαφών και τον συχνό ψεκασμό από τα σταγονίδια της θάλασσας.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λία Παπαδράγκα

- **Αρμυρήθρα, *Salicornia europaea***

Ιδιαίτερος χαρακτηριστικό φυτό των παράκτιων υγροτόπων, η αρμυρήθρα, ετήσιο και χαμηλό σε ανάπτυξη φυτό, έχει πολλαπλούς αρθρωτούς, πράσινους κλαδίσκους που κοκκινίζουν κατά τη διάρκεια της καρποφορίας. Αναπτύσσεται σε αλατούχα εδάφη και αλμυρόβαλτους κοντά στις ακτές, καθώς η αντοχή της στην αλατότητα είναι μεγάλη. Σε δύσκολους καιρούς, όπως στην Κατοχή, χρησίμευσε ακόμη και ως τροφή για τους ανθρώπους. Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης μάλιστα, αναφέρεται η κατανάλωσή της από τους λιμοκτονούντες πολιορκημένους του Μεσολογίου.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λία Παπαδράγκα

- **Βούρλο, *Juncus* spp. (*J. acutus*, *J. maritima*)**

Στο γένος των βούρλων περιλαμβάνονται αρκετά είδη που έχουν ως κοινό γνώρισμα τη θυσανωτή μορφή με τους πολυάριθμους λεπτούς βλαστούς που φθάνουν σε ύψος το 1 μέτρο, είναι κυλινδρικοί και φέρουν μικρά άνθη στην κορυφή. Ανάλογα με το είδος, τα βούρλα έχουν διαφορετικό βαθμό ανεκτικότητας στην κατάκλυση από νερό και την αλατότητα του εδάφους. Σε παλαιότερους καιρούς, οι αποφλοιωμένοι βλαστοί τους βυθίζονταν σε λίπος και χρησίμευαν ως κεριά. Σήμερα, τα βούρλα χρησιμοποιούνται στην καλαθοπλεκτική και την χειροτεχνία.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λία Παπαδράγκα

- **Βούτομο, *Butomus umbellatus***

Το βούτομο είναι φυτό γνωστό από την αρχαιότητα. Ο Θεόφραστος το περιγράφει ως *λογγχμώδες και αμφίβιον*. Το όνομά του προέρχεται από τις αρχαιοελληνικές λέξεις *βους* και *τέμνω* και υποδηλώνει τις πληγές που υφίστανται τα βόδια όταν το βόσκουν, αφού τα φύλλα του έχουν τη μορφή ξίφους και πολύ αιχμηρές απολήξεις. Το βούτομο εμφανίζεται στις άκρες λιμνών, ποταμών και ελών, μικρής έως καθόλου ροής και σε βάθος νερού που δεν ξεπερνά τα 3 μέτρα. Ανθίζει στο τέλος του καλοκαιριού και τα λευκορόδινα άνθη του σχηματίζουν εντυπωσιακές σκιαδόμορφες ταξιανθίες.

Φωτογραφία: Θεόδωρος Παπαδόπουλος

- **Γερμανός, *Solanum elaeagnifolium***

Φυτό πολυετές και ποώδες, ο γερμανός ή αγριοντοματιά φθάνει σε ύψος έως το 1 μέτρο. Οι κίτρινοι καρποί του μοιάζουν με ντοματάκια και τα άνθη του είναι μωβ με μεγάλους κίτρινους ανθήρες. Στην Ελλάδα δεν είναι ιθαγενές, αλλά ξενικό είδος που έφθασε πιθανόν με μολυσμένους σπόρους από το Τέξας, όταν η χώρα λάμβανε βοήθεια από την Αμερική, στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι κάτοικοι το ονόμασαν τότε «γερμανό», πιστεύοντας ότι υπεύθυνα για την εισαγωγή και εξαπλώσή του ήταν τα γερμανικά στρατεύματα. Έκτοτε, έχει καταφέρει να αποικίσει μεγάλες εκτάσεις, κυρίως σε κακής ποιότητας εδάφη, όπως δίπλα σε δρόμους, αστικές περιοχές και αρδευτικά κανάλια. Ως εισβολέας, θεωρείται από τα χειρότερα ζιζάνια των καλλιεργειών και από τους μεγαλύτερους εχθρούς των αγροτών, καθώς είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικός με τα άλλα φυτά και καταπολεμάται δύσκολα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Γιώργος Πουλής

- **Θαλάσσια λεβάντα, *Limonium vulgare*, *L. gmelinii***

Τα είδη που ανήκουν στο γένος *Limonium* χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη ανεκτικότητα τους στην αλατότητα. Για τον λόγο αυτό, εμφανίζονται σε βράχους της ακτής ή σε επίπεδες εκτάσεις κορεσμένες από άλατα στο εσωτερικό της χώρας. Σχηματίζουν χαρακτηριστικές ροζέτες στην επιφάνεια του εδάφους, όπου αναπτύσσουν τα μεγάλα φύλλα τους. Τα άνθη τους είναι μικροσκοπικά, έχουν χρώμα μωβ ή μωβ-λευκό και σχηματίζουν πλούσιες ταξιανθίες. Καθώς μπορούν να αποξηρανθούν εύκολα, είναι ιδανικά για διακοσμητική χρήση. Γι' αυτό, άλλωστε, η θαλάσσια λεβάντα λέγεται αλλιώς και αμάραντο.

Φωτογραφία: Θεόδωρος Παπαδόπουλος

- **Κίτρινη ίριδα, *Iris pseudacorus***

Οφείλει το όνομα του γένους της στην Ίριδα, την αγγελιοφόρο του Δία, που μετέφερε μηνύματα από τον ουρανό στη γη και είχε για φόρεμα το ουράνιο τόξο. Τα χαρακτηριστικά κίτρινα άνθη της προσελκύουν τα έντομα, τα οποία προσπαθώντας να φθάσουν βαθιά στο νέκταρ, γεμίζουν γύρη, τη μεταφέρουν σε άλλα άνθη και εξασφαλίζουν την επικονίαση. Τα φύλλα της, πλατιά και λογχοειδή, ξεπετάγονται από τη βάση του βλαστού και είναι το ίδιο μακριά (40-150 εκατοστά). Η κίτρινη ίριδα εμφανίζεται στις παρυφές λιμνών, ποταμών και ελών, από το επίπεδο της θάλασσας έως τα 850 μέτρα. Παλαιότερα χρησιμοποιούταν στη φαρμακευτική ως καθαρτικό.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Γιώργος Πουλής

- **Κρίνος της θάλασσας, *Pancratium maritimum***

Στην αρχαιότητα, ο κρίνος της θάλασσας υπήρξε ιδιαίτερα αγαπητός λόγω της ομορφιάς, αλλά και τις αφθονίας του στις ακτές του ελλαδικού χώρου. Το αποδεικνύει η απεικόνισή του σε μία από τις πιο γνωστές τοιχογραφίες του ανακτόρου της Κνωσού στην Κρήτη, η οποία θεωρείται η παλαιότερη απεικόνιση του είδους. Καθώς εμφανίζεται σε άλυδες παραλίες, για να εξασφαλίσει την απαιτούμενη υγρασία, αναπτύσσει ριζικό σύστημα που μπορεί να φθάσει έως και το 1,5 μέτρο. Ανθίζει από το τέλος του καλοκαιριού έως και τον Οκτώβρη. Τα μεγάλα, λευκά άνθη του, που αναδύουν ένα γλυκό άρωμα, παραμένουν κλειστά την ημέρα και ορθάνοιχτα κατά τη διάρκεια της νύχτας. Σήμερα απειλείται σε μεγάλο

βαθμό, εξαιτίας της έντονης ανθρώπινης δραστηριότητας στις παράκτιες περιοχές.

Φωτογραφία: Αρχείο EKBY/Μαρία Κατσακιώρη

- **Λευκή ιτιά, *Salix alba***

Η *λευκή ιτιά*, όπως την αποκαλεί ο αρχαίος φιλόσοφος Θεόφραστος, είναι δένδρο φυλλοβόλο, ύψους από 6 έως 30 μέτρων. Συναντάται στις όχθες λιμνών, ποταμών και ρεμάτων όλης της χώρας, από το επίπεδο της θάλασσας έως τα ορεινά. Αγαπά το φως, είναι ολιγαρκής και σχηματίζει γρήγορα πυκνές συστάδες, συμβάλλοντας στη συγκράτηση του εδάφους, αλλά υποφέρει από την κατάκλυση με στάσιμο νερό. Τα άνθη της σχηματίζουν ταξιανθίες, που ονομάζονται ίουλοι. Ο φλοιός της έχει φαρμακευτικές ιδιότητες. Στην αρχαιότητα, ο Ιπποκράτης χρησιμοποιούσε αφέψημά του ως αντιπυρετικό και αναλγητικό, ενώ, τον 19ο αιώνα, από τον φλοιό της απομονώθηκε το σαλικυλικό οξύ από το οποίο παρασκευάζεται η ασπιρίνη.

Φωτογραφία: Αρχείο EKBY/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Λευκή λεύκη, *Populus alba***

Δένδρο φυλλοβόλο, ύψους 25-40 μέτρων, είναι από τα πιο χαρακτηριστικά είδη της παρόχθιας βλάστησης των ποταμών και των λιμνών της Ελλάδας. Σε μικρή ηλικία αναπτύσσεται ιδιαίτερα γρήγορα και μπορεί να αποκτήσει μεγάλες διαστάσεις, τόσο σε ύψος, όσο και σε διάμετρο κορμού. Στην αρχαιότητα, υπήρξε σύμβολο χθόνιας λατρείας, με τη σκουρόχρωμη επιφάνεια των φύλλων της να συμβολίζει τον Κάτω Κόσμο και την ανοιχτόχρωμη τον κόσμο των ζωντανών. Ο Ηρακλής, μετά τη μάχη του με τον Κέρβερο, γύρισε από τον Άδη φορώντας στεφάνι από λευκή λεύκα, συμβολικό της νίκης του.

Φωτογραφία: Αρχείο EKBY/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Λευκό νούφαρο, *Nymphaea alba***

Το λευκό νούφαρο ονομάζεται και *Νυμφαία*, από τις Νύμφες που, στην αρχαιότητα, θεωρούνταν φύλακες των πηγαίων νερών. Είναι η *Σίδη* του Θεόφραστου και ο *λευκός λωτός* του Διοσκουρίδη. Πρόκειται για φυτό ιδιαίτερος σημαντικό στην τέχνη και τη θρησκεία της αρχαίας Αιγύπτου, όπου ονομαζόταν λωτός και αφθονούσε στον ποταμό Νείλο. Το νούφαρο προτιμά τα στάσιμα γλυκά νερά ή τα νερά πολύ αργής ροής βάθους έως και 5 μέτρων. Καθώς μπορεί να καλύψει μεγάλες εκτάσεις, όταν ανθίζει συνθέτει χαρακτηριστικές καλοκαιρινές εικόνες. Τα εντυπωσιακά λευκά άνθη του, με έντονα κίτρινους στήμονες, ανοίγουν τη νύχτα και παραμένουν κλειστά κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα φύλλα του, πλατιά και στρογγυλά, επιπλέουν στην επιφάνεια του νερού και ριζώνουν στον πυθμένα χάρη στον μακρύ και ευλύγιστο μίσχο τους. Σε αυτά βρίσκουν εξαιρετικό ενδιαίτημα σαλιγκάρια για να γεννήσουν τα αβγά τους, βάτραχοι για να ξεκουραστούν, μικρά πουλιά για να αναζητήσουν τροφή ή να φωλιάσουν.

Φωτογραφία: Αρχείο EKBY/Θόδωρος Ταγδαλίδης

- **Μαύρη λεύκη, *Populus nigra***

Με ύψος που μπορεί να φθάσει τα 25-30 μέτρα, η μαύρη λεύκη ευδοκιμεί, όπως και η λευκή, στις όχθες ρεμάτων, ποταμών και λιμνών όλης της χώρας. Φέρει χαρακτηριστικά δελτοειδή φύλλα, τα οποία σχηματίζουν πλατιά κόμη. Ο φλοιός της είναι παχύς, μελανωπός σε μεγάλη ηλικία και βαθιά σχισμένος. Το ξύλο της, λευκό, μαλακό, πορώδες και ινώδες, είναι κατώτερης ποιότητας σε σχέση με το ξύλο της λευκής λεύκης.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Νεροκάστανο, *Trapa natans***

Το όνομά του δηλώνει τόσο τις συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσεται όσο και τη μορφή του καρπού του, που μοιάζει με κάστανο και βρίσκεται μέσα σε αγκαθωτή θήκη. Τα χαρακτηριστικά οδοντωτά, τριγωνικά φύλλα του νεροκάστανου σχηματίζουν ροζέτες στην επιφάνεια του νερού και τα μακριά στελέχη του, μήκους έως και 4 μέτρων, καταλήγουν σε ρίζες που αγκιστρώνουν το φυτό στον πυθμένα. Παλαιότερα, η κατανάλωσή του καρπού του ήταν συνηθισμένη στην Ευρώπη. Σήμερα εξακολουθεί να καλλιεργείται και να τρώγεται στην Ασία.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Γιώργος Πουλής

- **Οφρύς η μαστοφόρος, *Ophrys mammosa***

Εντυπωσιακής ομορφιάς, με παράξενα άνθη και περίπλοκη βιολογία, οι ορχιδέες συνδέθηκαν στο παρελθόν με δεισιδαιμονίες και θρύλους λαών όλου του κόσμου, ενώ η ιατρική της αρχαιότητας απέδωσε σε αυτές αφροδισιακές ιδιότητες. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι ορχιδέες του γένους *Ophrys*, τα γνωστά *μελισσάκια*. Εντυπωσιακή όπως όλες του γένους της, η ορχιδέα *Οφρύς* εκλύει χημικές ουσίες παρόμοιες με τις φερομόνες των θηλυκών εντόμων και μιμείται τη μορφολογία τους προκειμένου να προσελκύσει τα αρσενικά έντομα για να τα χρησιμοποιήσει ως επικονιαστές που θα μεταφέρουν τη γύρη της. Η ονομασία της «μαστοφόρος» οφείλεται στις δύο χαρακτηριστικές προεξοχές που φέρει το άνθος εκατέρωθεν του χείλους.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Παναγιώτης Ευσταθιάδης

- **Σκλήθρο, *Alnus glutinosa***

Γνωστό από την εποχή του Ομήρου με το όνομα *κλήθρη*, το σκλήθρο οφείλει την επιστημονική ονομασία του στα νεαρά φύλλα που είναι κολλώδη (*glutinosa*=κολλώδης). Είναι δένδρο φυλλοβόλο, ύψους 20-30 μέτρων, με σκούρο καστανό φλοιό που απολεπίζεται σε πλάκες. Το σκλήθρο δημιουργεί πυκνές συστάδες σε ποταμούς και ρέματα. Έχει την ικανότητα δέσμευσης αζώτου από την ατμόσφαιρα, ιδιότητα που σπάνια εμφανίζεται σε είδη που δεν ανήκουν στα ψυχανθή. Από τον φλοιό του παρασκευάζεται εκχύλισμα με στυπτικές ιδιότητες, κατάλληλο για τον ερεθισμένο λαιμό, αλλά και φυσική, πορτοκαλόχρωμη βαφή υφασμάτων και δερμάτων.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Πέτρος Κακούρος

- **Φακή του νερού, *Spirodela polyrhiza***

Φακή του νερού είναι η κοινή ονομασία μιας οικογένειας υδρόβιων μικροσκοπικών και απλών στη δομή τους, ανθοφόρων φυτών

(Lemnaceae), η οποία περιλαμβάνει είδη όπως τα *Spirodela polyrhiza*, *Lemna gibba*, *L. minor*. Απλώνεται στην επιφάνεια των γλυκών νερών, δίδοντας την εντύπωση ενός καταπράσινου χαλιού όταν παρατηρείται από απόσταση. Χαρακτηριστικό τους είναι ότι δεν ξεχωρίζουν φύλλα και μίσχος. Έτσι, η *Spirodela polyrhiza* που αποτελείται από επίπεδους, και στις δυο πλευρές, στρογγυλούς θαλλούς, επιπλέει ελεύθερα στην επιφάνεια του νερού με τις πολλές λεπτές και μακριές ρίζες της.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λυδία Αλβανού

- **Φτέρη του νερού, *Salvinia natans***

Καθώς η φτέρη του νερού αναπτύσσεται πάνω στην επιφάνεια του νερού, εμφανίζεται μόνο σε υδάτινα σώματα με μικρή ή καθόλου ροή. Ωστόσο, αν βρει προστατευμένες θέσεις που της εξασφαλίζουν κατάλληλες συνθήκες, αναπτύσσεται ραγδαία, γνώρισμα που την καθιστά φυτό ιδιαίτερα δημοφιλές για ενυδρεία. Ταξινομικά, ανήκει στα Πτεριδόφυτα, σε μία ομάδα φυτών που εξελικτικά βρίσκονται ανάμεσα στα Βρύα και τα Αγγειόσπερμα (ανθοφόρα φυτά).

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λυδία Αλβανού

- **Ψαθί, *Typha latifolia***

Το ψαθί φέρει θηλυκά και αρσενικά άνθη στο ίδιο φυτό. Το θηλυκό άνθος βρίσκεται στην κορυφή του βλαστού, έχει σχήμα κυλινδρικό, χρώμα καφετί και βελούδινη υφή. Στην πραγματικότητα, ο κύλινδρος αποτελείται από χιλιάδες μικρά άνθη. Τα αρσενικά άνθη βρίσκονται λίγο ψηλότερα, είναι χρυσοκίτρινα και μετά τη γονιμοποίηση, τον χειμώνα, αφήνουν χιλιάδες χνουδωτούς σπόρους που παρασύρονται από τον άνεμο. Το κάτω μέρος του βλαστού και οι ρίζες βρίσκονται μέσα στο νερό, ενώ το άνω μέρος και τα φύλλα βρίσκονται στον αέρα. Ο βλαστός του φθάνει σε ύψος τα 1-2 μέτρα και τα φύλλα του μοιάζουν με μακριές λωρίδες. Σχηματίζει πυκνές συστάδες και φυτρώνει σε στάσιμα νερά ή νερά με πολύ μικρή ροή, σε βάθος που δεν ξεπερνά τα 40 εκατοστά. Δεν αντέχει τις μεγάλες περιόδους ξηρασίας (περισσότερο από 6 εβδομάδες) όπως και την υψηλή αλατότητα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Χριστίνα Κονταξή

- **Πεδινή φτελιά, *Ulmus minor***

Είδος κοινό σε όλη την Ελλάδα, η φτελιά αναφέρεται από τον Όμηρο με το όνομα *πτελέη*. Πρόκειται για δένδρο μεσαίου μεγέθους, ύψους 20-30 μέτρων. Ο φλοιός της έχει φαρμακευτικές ιδιότητες. Τα άνθη της είναι μικροσκοπικά με μακριούς στήμονες για να βοηθούν τη διασπορά της γύρης από τον άνεμο και βγαίνουν, πολλά μαζί σε κάθε οφθαλμό, νωρίς την άνοιξη, πριν από τα φύλλα. Η πεδινή φτελιά ή αλλιώς *καραγάτσι*, για να αναπτυχθεί απαιτεί γόνιμα, βαθιά εδάφη, νωπά ή λίγο υγρά, ενώ είναι αρκετά ανθεκτική και σε αλατούχα εδάφη.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Αβοκέτα, *Recurvirostra avosetta***

Η αβοκέτα, η «αρχόντισσα των βάλτων» και ένα από τα ομορφότερα παρυδάτια πουλιά, ξεχωρίζει από το λεπτό και κυρτό προς τα πάνω μαύρο ράμφος, το ασπρόμαυρο πτέρωμα και τα μακριά γκριζογάλανα πόδια της. Στο ιδιαίτερο ράμφος της οφείλει και τη λατινική, επιστημονική ονομασία της *Recurvirostra* η οποία είναι σύνθετη από το ρήμα *recurvare* = λυγίζω, κάμπω και το ουσιαστικό *rostrum* = ράμφος. Με το όνομα «αβοκέτα» εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1603 στο έργο *Ορνιθολογία* του Ιταλού Αλντροβάντι. Η ονομασία της εικάζεται ότι προέρχεται από την ιταλική λέξη *avvocato* (=δικηγόρος) και παραπέμπει στο ασπρόμαυρο πτέρωμά της που μοιάζει με στολή δικηγόρου της εποχής. Η αβοκέτα με την χαρακτηριστική, σαν σπάθισμα, κίνηση του ράμφους της, βρίσκει τη λεία της στα ρηχά λασποτόπια, ενώ κολυμπώντας, την αναζητά λίγο κάτω από την επιφάνεια του νερού, όπως οι πάπιες. Στο Εθνικό Πάρκο φωλιάζουν δεκάδες ζευγάρια, ενώ κάθε χειμώνα συγκεντρώνονται περισσότερα από 1.000 άτομα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Αγκαθοκαλημάνια, *Vanellus spinosus***

Όμορφη και ιδιαίτερα κομψή, η αγκαθοκαλημάνια θεωρείται από τα πιο σπάνια παρυδάτια πουλιά της Ευρώπης. Πρόκειται για είδος χαραδριού που φθάνει σε μήκος τα 27 εκατοστά. Για να ζήσει επιλέγει ανοικτά εδάφη και αλμυρόβαλτους. Φτιάχνει τη φωλιά της, ανοίγοντας ένα μικρό κοίλωμα στο έδαφος, όπου αποθέτει τα πιτσιλωτά ελαιόχρωμα αβγά της. Η Ελλάδα και η Κύπρος είναι οι μόνες χώρες της Ευρώπης όπου φωλιάζει.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Χάρης Κουρουζίδης

- **Αγριόγατα, *Felis sylvestris sylvestris***

Παρότι μοιάζει πολύ με την οικόσιτη γάτα, η ευρωπαϊκή αγριόγατα ξεχωρίζει από την εντυπωσιακή, φουντωτή ουρά με τους μαύρους δακτυλίους στην άκρη της, από τη μαύρη γραμμή στη ράχη της, αλλά και από την έντονη, μαύρη γραμμή πλευρικά των ματιών. Είδος μοναχικό, νυκτόβιο και ιδιαίτερα κρυπτικό, τρέφεται με ποντίκια, ερπετά, μικρά πουλιά και ψάρια. Αν και το λατινικό της όνομα παραπέμπει στο δάσος, συναντάται και σε υγροτόπους, όμως πάντα έχει ανάγκη από επαρκή βλάστηση για κάλυψη. Σε αντίθεση με την αφρικανική αγριόγατα από την οποία προέρχεται η οικόσιτη γάτα, η ευρωπαϊκή αγριόγατα δεν έχει εξημερωθεί. Ακόμη και όσες έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει σε αιχμαλωσία, δεν αφήνουν ποτέ τον άνθρωπο να τις αγγίξει και πάντα κρατούν απόσταση ασφαλείας. Η αγριόγατα χαρακτηρίζεται ως είδος Κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτεί αυστηρή προστασία και ως ενδημικό υποείδος του ελληνικού χώρου. Στο Εθνικό Πάρκο, η παρουσία της επιβεβαιώθηκε στο παραποτάμιο δάσος του Αξιού, κοντά στα Άθυρα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Θωμάς Νικολόπουλος

- **Αλκυόνη, *Alcedo atthis***

Πανέμορφη, με λαμπερό μπλε το πάνω μέρος και κοκκινωπό το κάτω και τα μάγουλα, με λευκό κάτω από το ράμφος και στο πλάι του λαιμού, με πόδια κόκκινα και μικρά, με ράμφος ισχυρό, ευθύ και δυσανάλογα μεγάλο σε

σχέση με το μέγεθός της, η αλκυόνη έχει μια ιστορία μεγάλη. Στην αρχαιότητα, η πανέμορφη *αλκυόνη* ήταν κόρη του Αίολου, του βασιλιά των ανέμων. Με τον άνδρα της, τον Κήηκα, υπήρξαν πολύ ευτυχημένοι μέχρι που ξέσπασε η οργή των θεών επειδή το ζευγάρι πίστεψε ότι ήταν ισάξιο του Δία και της Ήρας. Ο θεϊκός κεραυνός κατάστρεψε το καράβι του Κήηκα και έπνιξε τον ίδιο. Απαρηγόρητη η Αλκυόνη θρηνούσε μερόνυχτα στην ακτή, ώσπου ο Δίας τη λυπήθηκε και τη μεταμόρφωσε σε πουλί. Τα βάσανά της όμως δεν σταμάτησαν. Τα μανιασμένα κύματα του χειμώνα κατάστρεφαν τη φωλιά και τα αβγά της. Τη λύση έδωσε και πάλι ο Δίας που διέταξε τους ανέμους να κοπάζουν και τον ήλιο να λάμπει έως ότου επωάσει τα αβγά της. Σήμερα, οι «αλκυονίδες μέρες» μέσα στη βαρυχειμωνιά εξακολουθούν να θυμίζουν τον μύθο της, παρότι η αλκυόνη γεννά την άνοιξη, όπως όλα τα πουλιά. Ζει στους υγροτόπους, φωλιάζει σε κοιλότητες που σκάβει σε πρηνή και τρέφεται κυρίως με μικρά ψάρια που πιάνει με θαυματικές βουτιές, αλλά και με υδρόβια έντομα. Στο Εθνικό Πάρκο Δέλτα είναι παρούσα όλη τη διάρκεια του έτους, ενώ τον χειμώνα συγκεντρώνεται σε μεγαλύτερους αριθμούς και παρατηρείται συχνά στην παράκτια ζώνη σαν να περιμένει το ταίρι της.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Αργυροπελεκάνος, *Pelecanus crispus***

Παγκόσμια απειλούμενο είδος, είναι το μεγαλύτερο από τα δύο είδη πελεκάνων που υπάρχουν στην Ευρώπη (το άλλο είναι ο ροδοπελεκάνος). Θεωρείται επίσης από τα αρχαιότερα πουλιά στη Γη, καθώς έχουν βρεθεί απολιθώματα πελεκάνων ηλικίας 30-40 εκατομμυρίων ετών. Σήμερα είναι από τα μεγαλύτερα πουλιά του Πλανήτη, με μήκος που πλησιάζει τα 1,80 μέτρα και άνοιγμα φτερών που ξεπερνά τα 3 μέτρα. Το όνομά του, το χρωστά στο αργυρόλευκο χρώμα του. Άλλα γνωρίσματά του είναι η κοντή τούφα στο κεφάλι και η κιτρινωπή σακούλα στο κάτω μέρος του ράμφους, η οποία γίνεται κατακόκκινη κατά την αναπαραγωγή. Η σακούλα αυτή χρησιμεύει σαν απόχη για να μαζεύει τα ψάρια από το νερό, αλλά και να τα βγάζει από το στομάχι του για να ταΐσει τους νεοσσούς του. Τρέφεται αποκλειστικά με ψάρια, σε λίμνες, ποταμούς, αλλά και στη θάλασσα και ξεκουράζεται συνήθως σε νησίδες, βάρκες, εξέδρες ή άλλες κατασκευές. Χαρακτηριστικά είναι και τα αερογλιστήρια του κοντά στο νερό, καθώς εκμεταλλεύεται το λεπτό στρώμα θερμού αέρα που βρίσκεται ακριβώς πάνω από την επιφάνεια. Ο παγκόσμιος πληθυσμός του εκτιμάται στα 11.000-14.000 άτομα. Στο Εθνικό Πάρκο εμφανίζεται καθόλη τη διάρκεια του έτους για τροφοληψία και ξεκούραση, ενώ τον χειμώνα η περιοχή συγκεντρώνει περισσότερα από 100 άτομα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Φιλώτας Πάσσιος

- **Αργυροτσικνιάς, *Casmerodius albus***

Μεγαλόσωμος, κατάλευκος, με κίτρινο ράμφος και ψηλόλιγνο λαιμό, ο αργυροτσικνιάς κατέχει τα πρωτεία της ομορφιάς και της κομψότητας μεταξύ των ερωδιών. Κατά την αναπαραγωγή, το ράμφος του γίνεται σκούρο, όπως και τα πόδια του, από τις κνήμες και κάτω. Παρότι ζει, αναπαράγεται και μετακινείται σχεδόν σε όλες τις ηπείρους, συγκαταλέγεται στα σπάνια είδη πουλιών. Στην Ελλάδα αναπαράγονται περισσότερα από 100 ζευγάρια ενώ τον χειμώνα εμφανίζεται με μεγάλους αριθμούς, καθώς διαχειμάζει στους ελληνικούς υγροτόπους. Προτιμά τις ανοικτές εκτάσεις και συνήθως περπατά αργά στα ρηχά νερά, ψάχνοντας για ψάρια, έντομα και αμφίβια. Φωλιάζει σε καλάμινες και σπανιότερα σε δένδρα, ενώ

τον χειμώνα κουρνιάζει ομαδικά ακόμη και σε άλση πεύκων μακριά από το νερό. Στο Εθνικό Πάρκο Δέλτα εμφανίζονται δεκάδες πουλιών καθόλη τη διάρκεια του έτους και αναπαράγεται ένας μικρός αριθμός ζευγαριών.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Μάρκος Μαρκούδης

- **Βαλτοχελώνα, *Emys orbicularis***

Η βαλτοχελώνα ανήκει στις υδρόβιες χελώνες. Το καβούκι της είναι σκούρο καφέ ή πράσινο και φέρει κίτρινα στίγματα, ενώ το κάτω μέρος είναι κιτρινωπό με σκούρες κηλίδες. Δειλή και ντροπαλή, κρύβεται αμέσως στο νερό μόλις αισθανθεί κίνδυνο. Προτιμά στάσιμα ή μικρής ροής νερά με υδρόβια βλάστηση. Στο ζευγάρι, το αρσενικό κολυμπάει πρόσωπο με πρόσωπο με το θηλυκό και το αγγίζει με τα μακριά νύχια του. Τα αρσενικά ωριμάζουν σεξουαλικά κατά το 6ο με 13ο έτος της ηλικίας τους, ενώ τα θηλυκά πολύ αργότερα, κατά το 18ο με 20ο. Αν και στην Ελλάδα θεωρείται είδος κοινό, σε πολλές χώρες της Ευρώπης οι πληθυσμοί της απειλούνται.

Φωτογραφία: Ηλίας Στραχίνης

- **Βαρβάρα, *Tadorna tadorna***

Πάπια πλουμιστή και πολύχρωμη, η βαρβάρα είναι λευκή με έντονα σχέδια στο πτέρωμα, σκουρόχρωμο κεφάλι, λαιμό και φτερά. Το ράμφος της έχει έντονο κόκκινο χρώμα και ένα χαρακτηριστικό εξόγκωμα στα αρσενικά. Στο στήθος φέρει έντονη καφέ ταινία, όπως και στο πάνω μέρος της πλάτης, όπου ξεχωρίζουν δύο μαύρες γραμμές. Ανήκει στις χηνόπαπιες, καθώς φέρει γνωρίσματα όπως εκείνα των χηνών και των παπιών. Φωλιάζει σε κοιλότητες και τρύπες σε αμμώδη πρανή, κοντά σε παράκτιους κυρίως υγροτόπους και σε λίμνες. Τρέφεται με μαλάκια και καρκινοειδή, αλλά και σπανιότερα με φυτά. Στο Εθνικό Πάρκο είναι παρούσα όλο το έτος. Την αναπαραγωγική περίοδο η περιοχή φιλοξενεί περισσότερα από 100 ζευγάρια και πάνω από 1.000 άτομα ξεχειμωνιάζουν ετησίως.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Βίδρα, *Lutra lutra***

Η βίδρα συγκαταλέγεται στα σπανιότερα θηλαστικά της Ευρώπης. Το σώμα της, μακρύ, παχύ και αδιάβροχο, φέρει γκριζοκάστανο τρίχωμα και απολήγει σε δυνατή ουρά. Τα αυτιά της είναι κοντά και η μουσούδα της έχει χαρακτηριστικά παχιά μουστάκια. Τα πόδια της είναι κοντά και τα δάκτυλα ενωμένα με νηκτικές μεμβράνες. Στο νερό χρησιμοποιεί τα πίσω πόδια σαν κουπιά και κολυμπά γρήγορα, κουνώντας την ουρά και το σώμα της. Στη στεριά περπατά με την ίδια ευκολία και κοντοστέκεται όρθια, έχοντας ως στήριγμα την ουρά της. Με ιδιαίτερα ανεπτυγμένες όλες τις αισθήσεις, είναι εξαιρετική κυνηγός και τρέφεται κυρίως με ψάρια, δίθυρα και καρκινοειδή. Είναι ζώο απειλούμενο και προστατευόμενο. Ο πληθυσμός της Ελλάδας θεωρείται από τους μεγαλύτερους της Ευρώπης.

Φωτογραφία: Wikimedia commons/Bernard Landcraft

- **Γελογλάρονο, *Gelochelidon nilotica***

Πρόκειται για σχετικά μεγάλο γλαρόνι, με λευκό το κάτω μέρος, με γκριζες φτερούγες και πλάτη, με μαύρο στέμμα, αυχένα, ράμφος και πόδια. Φωλιάζει σε παράκτιες περιοχές και νησίδες και τρέφεται σε υγροτόπους,

αγρούς, ορυζώνες και λιβάδια, με έντομα, μικρά σπονδυλωτά, ακόμη και τρωκτικά ή πουλιά. Στο Εθνικό Πάρκο είναι καλοκαιρινός επισκέπτης, ενώ ο πληθυσμός που φωλιάζει στην περιοχή ξεπερνά τα 100 ζευγάρια.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Γκισάρι, *Aythya ferina***

Το γκισάρι είναι πάπια μεσαιού μεγέθους, με μακρύ κεφάλι και χαμηλό μέτωπο. Σύμφωνα με μία εκδοχή, οφείλει την επιστημονική ονομασία *Aythya* στην Αθηνά *Αίθυια* που λατρευόταν στην περιοχή των Μεγάρων και μεταμφιεσμένη σε πουλί, μετέφερε τον Κέκροπα, κρυμμένο κάτω από τις φτερούγες της, στα Μέγαρα. Υπάρχει όμως και η εκδοχή ότι προέρχεται από τη λέξη *αίθω* (=ανάβω, καίω, φλέγομαι) και παραπέμπει στο καστανοκόκκινο χρώμα του κεφαλιού που έχουν τα αρσενικά άτομα κατά την αναπαραγωγή. Όπως όλες οι αγριόπαπιες, το γκισάρι χαρακτηρίζεται από *φυλετικό διμορφισμό*, δηλαδή το ενήλικο αρσενικό είναι εντελώς διαφορετικό και πολύ πιο όμορφο από το θηλυκό. Την ημέρα συνήθως αναπαύεται στο νερό, ενώ το σούρουπο και τα χαράματα αναζητά την τροφή του μέσα στο νερό. Στο Εθνικό Πάρκο, το γκισάρι είναι μόνιμος κάτοικος και φωλιάζει στους πυκνούς καλαμώνες του.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Γουλιανός ή γατόψαρο, *Silurus glanis***

Εντυπωσιακά μεγαλόσωμος και τερατόμορφος, ο γουλιανός θεωρείται ο γίγαντας του γλυκού νερού. Το σώμα του μπορεί να φθάσει το 1 μέτρο και το βάρος του τα 300 κιλά, ενώ έχουν αναφερθεί και γουλιανοί μήκους 3 μέτρων. Λέπια δεν έχει και το δέρμα του είναι κολλώδες με λιπαρή υφή. Το κεφάλι του είναι πλατύ, το στόμα του μεγάλο, ελαφρά σχισμένο και ανοιχτό προς τα πάνω. Έχει κεράτινα χείλη, πολυάριθμα, μικρά δόντια και έξι μουστάκια: τέσσερα μικρά στην κάτω σιαγόνα και δύο μεγάλα στην άνω που φθάνουν το ¼ του μήκους του σώματός του. Με αυτά αντιλαμβάνεται τον χειμώνα, που είναι κρυμμένος στη λάσπη του βυθού, τη λεία του. Φοβερά αρπακτικός, καταδιώκει κάθε είδος υδρόβιου ζώου, χωρίς να περιφρονεί τίποτα. Η αναπαραγωγική περίοδος διαρκεί από τον Μάιο έως τον Ιούνιο (ή και Ιούλιο). Γεννά σε μέρη του πυθμένα όπου υπάρχει υδρόβια βλάστηση, ζει έως και 60 χρόνια και έχει μεγάλη εμπορική αξία, κυρίως στη Κεντρική Ευρώπη. Το κρέας του είναι ιδιαίτερα νόστιμο, τα αβγά του χρησιμοποιούνται για χαβιάρι, ενώ η νυκτική κύστη (το όργανο που μοιάζει με ασκό και περιέχει αέρια, βοηθώντας τα ψάρια να ρυθμίζουν την πλευστότητα τους) χρησιμοποιείται για την παρασκευή καλής ποιότητας ιχθυόκολλας.

Φωτογραφία: [Wikimedia commons/Dieter Florian](#)

- **Δενδροβάτραχος, *Hyla arborea***

Πράσινος, μικρός και λεπτεπίλεπτος, ο δενδροβάτραχος σπάνια ξεπερνά τα 5 εκατοστά. Το χρώμα του μεταβάλλεται ανάλογα με τη θερμοκρασία και κυμαίνεται από φωτεινό πράσινο έως ανοιχτό καφέ. Στα πλευρά του φέρει στενή, σκουρόχρωμη λωρίδα με λευκό περίγραμμα. Τα πόδια του είναι μακριά και τα δάχτυλά του, ενωμένα με μεμβράνη, φέρουν βεντούζες που τον βοηθούν να σκαρφαλώνει ακόμη και σε λεπτούς μίσχους, όπως του βούρλου. Η κόρη των ματιών του είναι οριζόντια και πολύ χαρακτηριστική. Ως νυκτόβιο είδος, περνά την ημέρα του κρυμμένος στο φύλλωμα θάμνων

ή χαμηλών δένδρων, όπου χρωστά το όνομά του. Στο παρελθόν, υπήρξε το βαρόμετρο για τους ανθρώπους της υπαίθρου, αφού κοάζει χαρακτηριστικά όταν πλησιάζει βροχή!

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Λυδία Αλβανού

- **Δενδρομυωξός, *Dryomis nitedula***

Πρόκειται για μικρό τρωκτικό με ιδιαίτερο γνώρισμα τη μαύρη «μάσκα» γύρω από τα μάτια του. Τα δόντια του, όπως και όλων των τρωκτικών, μεγαλώνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, καθώς αποτελούν το εργαλείο για το ροκανισμό και φθείρονται πολύ. Οι κοπήρες της κάτω γνάθου έχουν τη δυνατότητα να αποκλίνουν, ώστε να μπορούν να κρατούν και να μεταφέρουν έναν καρπό, αλλά και να κλείνουν όταν το ζώο θέλει να ροκανίσει. Η παρουσία του επιβεβαιώθηκε πρόσφατα στο Εθνικό Πάρκο από χαρακτηριστικά ροκανισμένους καρπούς σε δρυοδάσος κατά μήκος του Αξιού, βόρεια της Αξιούπολης.

Φωτογραφία: Φίλλιπος Κατσιγιάννης

- **Θαλασσαετός, *Haliaeetus albicilla***

Ο θαλασσαετός είναι από τα σπανιότερα και μεγαλύτερα είδη αετού της Ευρώπης, με άνοιγμα φτερών 1,90-2,40 μέτρα. Έχει χαρακτηριστική, σφηνοειδή λευκή ουρά και καφέ φτερούγες. Το πανίσχυρο ράμφος του είναι κίτρινο, όπως τα πόδια του και οι ίριδες των ματιών του. Οι φτερούγες του, φαρδιές και ίσιες, δίδουν την εικόνα «ιπτάμενης πόρτας» όταν πετάει. Ζει περισσότερο από 20 χρόνια και αναπαράγεται με αργούς ρυθμούς, καθώς γεννά 1-2 αβγά το έτος, ενώ κάποιες χρονιές μπορεί και να μην φωλιάσει. Φτιάχνει τη φωλιά του σε μεγάλα δένδρα και τρέφεται με ψάρια, πουλιά και νεκρά ζώα. Στην Ελλάδα φωλιάζουν 10 περίπου ζευγάρια θαλασσαετών, ένα από αυτά στο Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα. Τον χειμώνα, η παρουσία του είναι περισσότερο έντονη, λόγω των νεαρών ατόμων που επιλέγουν την περιοχή για να ξεχειμωνιάσουν.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Staffan Widstrand

- **Θαλασσοσφυριχτής, *Charadrius alexandrinus***

Μικρός και παρυδάτιος, ο θαλασσοσφυριχτής έχει μικρό ράμφος και σκούρα, μαυριδερά πόδια. Στο άνω μέρος έχει το χρώμα της άμμου, ενώ στο μέτωπο και γύρω από τα μάτια φέρει λευκά και μαύρα σχέδια. Μαύρα μπαλώματα έχει και στα πλάγια του λαιμού, ενώ χαρακτηριστική όταν πετά είναι μια λευκή γραμμή στις φτερούγες του. Προτιμά τα λασποτόπια και τα αλμυρόβαλτους, όπου κυνηγά έντομα, καρκινοειδή και σκουλήκια, τρέχοντας στην άμμο. Φτιάχνει τη φωλιά του στο ανοιχτό έδαφος. Στο Εθνικό Πάρκο φωλιάζουν λίγες δεκάδες ζευγάρια, αλλά κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης εμφανίζονται στην περιοχή μεγαλύτεροι πληθυσμοί.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Θάνος Καστρίτης

- **Καλαμοκανάς, *Himantopus himantopus***

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παρυδάτια είδη, ο καλαμοκανάς ξεχωρίζει από τα έντονα κόκκινα πόδια, το ολόισιο μακρύ ράμφος και το ασπρόμαυρο πάνω μέρος του. Το επιστημονικό όνομά του *Himantopus himantopus* προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις *ιμάντας* και *πους* και παραπέμπει στα

λεπτά, σαν ιμάντες, πόδια, στα λεπτά σαν καλάμια κανιά (πόδια), όπως δηλώνει και η κοινή ονομασία του. Στο ίδιο γνώρισμα χρωστά και την αγγλική ονομασία του *black-winged stilt*, από τη λέξη *stilt* (=πάσσαλος) αλλά και το ξύλινο πόδι των ξυλοπόδαρων. Ο καλαμοκανάς φωλιάζει τη φωλιά του στο έδαφος κοντά στο νερό και σε σωρούς φυτών στην επιφάνειά του. Γίνεται ιδιαίτερα ευαίσθητος όταν φωλιάζει, όπως και ιδιαίτερα θορυβώδης όταν ενοχλείται. Στο Εθνικό Πάρκο θα τον δει κανείς εύκολα από τον Μάρτιο έως τον Σεπτέμβριο όπου υπάρχει στάσιμο ρηχό νερό.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Καλαμόκιρκος, *Circus aeruginosus***

Ο καλαμόκιρκος είναι τυπικό αρπακτικό των υγροτόπων και οφείλει το όνομά του στους καλαμώνες, όπου φωλιάζει. Ο αρσενικός έχει καφέ σώμα, ανοιχτόχρωμους ώμους και κεφάλι, γκριζα ουρά και φτερούγες με μαύρη απόληξη, ενώ τα θηλυκά, όπως και τα νεαρά άτομα είναι πιο ομοιόχρωμα. Φωλιάζει σε απρόσιτους καλαμώνες και τρέφεται σε υγροτοπικές εκτάσεις και αγρούς κυρίως με αμφίβια, τρωκτικά και ερπετά. Ως είδος πολυγαμικό, ένα αρσενικό μπορεί να διατηρεί επικράτεια με πολλά θηλυκά και να φροντίζει πολλές φωλιές ταυτόχρονα. Μάλιστα, έχει διαπιστωθεί ότι ορισμένα αρσενικά έχουν παρόμοιο πτέρωμα με το πτέρωμα των θηλυκών ώστε να εισχωρούν σε άλλες επικράτειες και να ζευγαρώνουν κρυφά από τον κάτοχό τους! Στο Εθνικό Πάρκο, όπου είναι παρών καθόλη τη διάρκεια του έτους, φωλιάζουν τουλάχιστον 10-15 ζεύγη, ενώ τον χειμώνα ξεχειμωνιάζουν περισσότερα από 100 άτομα, κουρνιάζοντας κατά δεκάδες μέσα στους καλαμώνες.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Κρυπτοτσικνιάς, *Ardeola ralloides***

Μικρόσωμος ερωδιός, ο κρυπτοτσικνιάς ξεχωρίζει από το χρώμα του (ανοιχτό καστανό στο επάνω και λευκό στο κάτω μέρος), από το κιτρινόμαυρο ράμφος και τα κίτρινα πόδια. Κατά την περίοδο της αναπαραγωγής αποκτά ένα έντονο λοφίο με μακριά κοκκινωπά και μαύρα φτερά, το ράμφος του γίνεται γαλάζιο και τα πόδια του ροζ. Προτιμά να ζει διακριτικά, κρυμμένος σχεδόν συνεχώς μέσα στους καλαμώνες. Αγαπημένοι του χώροι είναι τα εσωτερικά έλη και οι εκβολές ποταμών, ενώ σπανιότερα βρίσκεται σε ακτές και υφάλμυρα νερά. Συνήθως στέκει ακίνητος σε κάποιο κλαδί πάνω από το νερό, περιμένοντας υπομονετικά να περάσει η λεία από μπροστά του για να την αρπάξει. Για να φωλιάσει επιλέγει κυρίως παραποτάμια δάση, όπου οργανώνει μικτές με άλλα είδη ερωδιών αποικίες, αλλά και καλαμώνες. Τρέφεται με ψάρια, αμφίβια και έντομα, τα οποία αναζητά σε έλη, ορυζώνες και κανάλια. Στο Εθνικό Πάρκο, όπου αναπαράγονται αρκετές δεκάδες ζευγάρια, είναι καλοκαιρινός επισκέπτης.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Λαγγόνα, *Phalacrocorax pygmeus***

Η λαγγόνα, ο μικρότερος κορμοράνος της Ευρώπης, έχει μήκος σώματος 50 εκατοστά, σκούρο πράσινο πτέρωμα και μακριά ουρά. Το κεφάλι της είναι μικρό και το ράμφος της παχύ. Το καλοκαίρι εμφανίζει λευκά στίγματα στο σώμα, ενώ το κεφάλι της γίνεται κοκκινωπό. Τρέφεται κυρίως με ψάρια, αλλά και υδρόβια έντομα, τα οποία ψαρεύει, συνήθως ομαδικά. Φωλιάζει σε

παραποτάμια δάση και καλαμώνες. Παλαιότερα συγκαταλεγόταν στα παγκοσμίως απειλούμενα είδη, αλλά πρόσφατα αποχαρακτηρίστηκε, καθώς οι πληθυσμοί της φαίνεται να αυξάνονται στην Ευρώπη. Φωλιάζει κυρίως στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα. Το Εθνικό Πάρκο φιλοξενεί αρκετά ζευγάρια, τα οποία φωλιάζουν στο παραποτάμιο δάσος του Αξιού.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Φιλώτας Πάσσιος

- **Λαγόγυρος, *Spermophilus citellus***

Πρόκειται για μικρό σκίουρο που ζει στο έδαφος. Διακρίνεται για την ταχύτητά του, την ικανότητα να στέκεται όρθιος στα πίσω πόδια του, αλλά και για τα λαγούμια που κατασκευάζει. Για να ζήσει επιλέγει ανοικτές περιοχές με χαμηλή βλάστηση, φυσικές (λιβάδια, πεδιάδες) ή ανθρωπογενείς (αγροί, βοσκοτόπια, γήπεδα, πάρκα). Ως κατοικία του χρησιμεύει το εντυπωσιακό και πολύπλοκο, με πολλές εισόδους, σύστημα από λαγούμια που ανοίγει στο έδαφος. Εκεί, παραμένει κρυμμένος κατά τη διάρκεια της νύχτας, αλλά και της χειμέριας νάρκης που ξεκινά τον Σεπτέμβριο και διαρκεί έως και επτά μήνες. Τρέφεται με σπόρους, ρίζες, βλαστούς, φύλλα και μικρά ασπόνδυλα, ενώ ο ίδιος αποτελεί τροφή για διάφορα είδη αρπακτικών. Για τον λόγο αυτό, κάποια άτομα της αποικίας αναλαμβάνουν το ρόλο του «φρουρού», ειδοποιώντας τα υπόλοιπα μέλη να επιστρέψουν στις κρύπτες τους όταν εντοπίζουν αρπακτικό. Ο λαγόγυρος, ενδημικό είδος της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στην Ελλάδα ζει οργανωμένος σε αποικίες στη Μακεδονία και τη Θράκη. Το Εθνικό Πάρκο σηματοδοτεί το νοτιότερο σημείο εξάπλωσης του είδους στην Ευρώπη, γεγονός που προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στις προσπάθειες διατήρησης του είδους εντός των ορίων του Πάρκου.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Τάσος Μπούνας

- **Λαφιάτης, *Elaphe quattrolineata***

Μη δηλητηριώδης και ρωμαλέος, ο λαφιάτης είναι το μεγαλύτερο σε μήκος φίδι στην Ελλάδα και μπορεί να φθάσει τα 2,5 μέτρα. Έχει χρώμα καφέ και δύο παράλληλες, σκουρόχρωμες λωρίδες σε κάθε πλευρά, που ξεκινούν από τον λαιμό και καταλήγουν στην ουρά. Τα νεαρά άτομα έχουν διαφορετικό χρωματισμό και αντί για λωρίδες φέρουν σκουρόχρωμες κηλίδες. Ο λαφιάτης, παρότι δεν είναι ιδιαίτερα γρήγορος και ευκίνητος, είναι καλός αναρριχητής. Κυνηγά στο έδαφος και κολυμπά επιδέξια. Δραστηριοποιείται κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ το καλοκαίρι είναι περισσότερο δραστήριος τις απογευματινές ώρες. Παρότι δεν είναι ιδιαίτερα επιθετικός μπορεί να δαγκώσει αν απειληθεί.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Ηλίας Στραχίνης

- **Λευκοτσικνιάς, *Egretta garzetta***

Ένα από τα πιο όμορφα είδη ερωδιού, ο λευκοτσικνιάς ξεχωρίζει από το έντονο «γαμήλιο» λοφίο και το λευκό χρώμα του. Τα πόδια του είναι μαύρα με κίτρινα δάχτυλα και το ράμφος σκούρο. Προτιμά τις ανοικτές εκτάσεις, φωλιάζει σε παρόχθια δάση και σπανιότερα σε καλαμώνες και σχηματίζει αποικίες με άλλα είδη ερωδιών. Τρέφεται με έντομα, αμφίβια, μικρά ψάρια και οστρακόδερμα, τα οποία αναζητά σε υγροτόπους, αλλά και στις ακτές. Για να ξετρυνώσει τη λεία του χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές, όπως το ανακάτεμα του βυθού με το πόδι ή το χτύπημα του νερού με το ράμφος.

Στο Εθνικό Πάρκο φωλιάζουν κάθε χρόνο εκατοντάδες ζευγάρια, ενώ τον χειμώνα στην περιοχή δεν ζουν περισσότερα από 20 άτομα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Αγοραστός Παπατσάνης

- **Λευκός πελαργός, *Ciconia ciconia***

Λευκός όπως προδίδει το όνομά του, με μαύρα φτερά, κόκκινο ράμφος και πόδια, ο λευκός πελαργός είναι εύκολα αναγνωρίσιμος και οικείος στον άνθρωπο, αφού φωλιάζει κοντά του, σε κολώνες ή ψηλά κτήρια και σπανιότερα σε μεγάλα δένδρα. Τρέφεται κυρίως σε έλη, αγρούς και λιβάδια, με έντομα, αμφίβια, ερπετά, ακόμη και ποντίκια. Το καλοκαίρι, στη διάρκεια του θερισμού, είναι χαρακτηριστική η εικόνα του σε χωράφια σιτηρών ή τριφυλλιού, όπου αναζητά τροφή περπατώντας αργά και τινάζοντας απότομα το μακρύ λαιμό του. Πρότυπο γονικής αφοσίωσης κατά την αρχαιότητα, ο λευκοπελαργός ενέπνευσε μύθους όπως του Αισώπου «*η αλεπού και ο πελαργός*», αλλά και λαϊκές δοξασίες που θέλουν τον *πελαργό να φέρνει τα μωρά*. Στο Εθνικό Πάρκο είναι καλοκαιρινός επισκέπτης. Μαζί με τα χελιδόνια θεωρείται προάγγελος της άνοιξης, αν και κάποια άτομα εμφανίζονται πλέον και τον χειμώνα, τόσο στην περιοχή, όσο και γενικά στη Βόρεια Ελλάδα. Στους οικισμούς περιφερειακά του Πάρκου φωλιάζουν περισσότερα από 100 ζευγάρια.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Μάρκος Μαρκούδης

- **Λεπτόραμφος γλάρος, *Chroicocephalus genei***

Γλάρος μεσαίου μεγέθους, ο λεπτόραμφος έχει σχετικά μακρύ λαιμό, λεπτό, σκούρο ράμφος και κοκκινωπά πόδια. Ξεχωρίζει επίσης από το γκριζό της πλάτης του, αλλά και από τις φτερούγες με τη μαύρη απόληξή τους και τη λευκή λωρίδα στην άκρη του, η οποία είναι εμφανής κατά την πτήση. Φωλιάζει σε παράκτιες νησίδες και τρέφεται με ψάρια, έντομα και άλλα ασπόνδυλα. Οι εκβολές του Αξιού και του Αλιάκμονα φιλοξενούν τη μοναδική αποικία του είδους στην Ελλάδα, συγκεντρώνοντας περισσότερα από 100 ζευγάρια. Τον χειμώνα, κατά τη μεταναστευτική περίοδο, εμφανίζεται στο Εθνικό Πάρκο σε πολύ μεγαλύτερους αριθμούς.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Τάσος Μπούνας

- **Λιβελούλα *Lindenia tetraphylla***

Πανέμορφες και εντυπωσιακές με τα ακροβατικά τους, οι λιβελούλες εμφανίσθηκαν στη Γη πολύ πριν από τους δεινόσαυρους. Πρόκειται για έντομα μοναδικά, με μάτια σύνθετα που βλέπουν ταυτόχρονα προς όλες τις κατευθύνσεις, ενώ δύο ζεύγη από μεγάλα, ανεξάρτητα μεταξύ τους φτερά εξασφαλίζουν στο πέταγμά τους τετρακίνηση. Φαντασμαγορικός είναι και ο καρδιάσχημος τροχός που σχηματίζουν όταν ζευγαρώνουν. Η λιβελούλα αποθέτει τα αυγά της στη λάσπη, μέσα σε τομές βλαστών των παρόχθιων φυτών ή κάτω από το νερό. Οι προνύμφες μπορεί να παραμείνουν εκεί έως και πέντε χρόνια πριν μεταμορφωθούν σε ώριμα άτομα. Οι λιβελούλες αποτελούν σημαντικό κρίκο της τροφικής αλυσίδας των υγροτόπων, αφού ως δεινοί θηρευτές ελέγχουν τους πληθυσμούς των παρασιτικών εντόμων, ενώ οι ίδιες αποτελούν τροφή για πουλιά, αμφίβια και ψάρια. Από τα είδη του Εθνικού Πάρκου ξεχωρίζει το είδος *Lindenia tetraphylla* που καταγράφηκε στον Γαλλικό ποταμό. Χαρακτηρίζεται από ένα εξόγκωμα, σε μορφή λεπίδας, που έχει στο πίσω άκρο του σώματός της και θεωρείται από

τις πιο σπάνιες λιβελούλες στην Ευρώπη. Προστατεύεται ως απειλούμενο είδος.

Φωτογραφία: Γεώργιος Μπούτσας

- **Λιμόζα, *Limosa limosa***

Παρυδάτια και ξεχωριστή, με γήινα χρώματα, η λιμόζα έχει χαρακτηριστικά μακρύ ράμφος που αντιστοιχεί περίπου στο 1/3 του σώματός της. Η πλάτη και οι φτερούγες της είναι καφετιές με πορτοκαλί-μαύρες ραβδώσεις, ενώ στο στήθος και την κοιλιά είναι σκούρες. Το ράμφος είναι ρόδινο με χαρακτηριστικά σκούρα απόληξη και τα πόδια της επίσης σκουρόχρωμα, γκριζα. Το καλοκαίρι, το στήθος και ο λαιμός της αποκτούν φαιοκόκκινο χρώμα. Το χειμώνα το πτέρωμα είναι ομοιόχρωμο γκριζο-καστανό και λευκό στην κοιλιά. Η λιμόζα τρέφεται σε πλημμυρισμένες εκτάσεις, με μαλάκια, προνύμφες εντόμων, σκουλήκια κ.ά. Δεν φωλιάζει στη χώρα μας και στο Εθνικό Πάρκο είναι περαστική κατά τη μετανάστευση, με εκατοντάδες άτομα να διέρχονται από την περιοχή και δεκάδες ξεχειμωνιάζουν.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Λύκος, *Canis lupus***

Ο λύκος αναγνωρίζεται από το καφέ τρίχωμα και τη χαρακτηριστική γκριζα ράχη. Τα σαγόνια του είναι εξαιρετικά δυνατά ώστε να αρπάζει και να τεμαχίζει τη λεία του, ενώ η οδοντοστοιχία του διακρίνεται για τους μεγάλους κυνόδοντες που φθάνουν έως και 7 εκατοστά. Με στέρνο μυώδες και πόδια ψηλά και εξαιρετικά δυνατά, αναπτύσσει ταχύτητες που αγγίζουν ως και τα 40 χιλιόμετρα την ώρα. Διαθέτει εξαιρετική όσφρηση και μπορεί να μυρίσει το θήραμά του από απόσταση 3 χιλιομέτρων, ενώ λόγω της πολύ καλής ακοής του, μπορεί να επικοινωνήσει με άλλους λύκους ακόμη και όταν ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται απόλυτη σιωπή. Ιδιαίτερα προσαρμοστικός στο περιβάλλον, ζει και κινείται από τα ορεινά λιβάδια σε υψόμετρο 2.000 μέτρων έως τις παρυφές των πεδιάδων προκειμένου να βρει τροφή. Περνά τη ζωή του σε μικρές αγέλες που αποτελούνται από ένα ζευγάρι ενηλίκων και τα μικρά τους. Το αρσενικό «σημαδεύει» την επικράτειά του ουρώντας ή αφήνοντας περιττώματα σε χαρακτηριστικά σημεία και την υπερασπίζεται με επιμονή από άλλα αρσενικά. Στην Κεντρική Ευρώπη, οι κοινωνικές και θρησκευτικές συνθήκες οδήγησαν σε πληθώρα μύθων και ιδεοληψιών στις οποίες η άγρια φύση του λύκου δαιμονοποιήθηκε, με αποτέλεσμα να του αποδοθούν υπερφυσικές δυνάμεις, αλλά και ανθρωπόμορφες ιδιότητες (π.χ. πανουργία, κακία) που οδήγησαν στην ανελέητη καταδίωξή του και στη δημιουργία παραμυθιών όπως «Η Κοκκινοσκουφίτσα», όπου ο λύκος κυνηγάει ακόμη και μικρά κορίτσια! Στην Ελλάδα, ωστόσο, στους μύθους του Αισώπου, δεν κυνηγά ανθρώπους και παρότι πονηρός, χάνει την όποια υπερφυσική υπόστασή του και εμφανίζεται άλλοτε δυνατός και άλλοτε εξαιρετικά ευάλωτος.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Παναγιώτης Ευσταθιάδης

- **Μαυροκέφαλος γλάρος, *Larus melanocephalus***

Γλάρος μεσαίου μεγέθους, οφείλει το όνομά του στο στιλπνό μαύρο χρώμα που αποκτά το κεφάλι του κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Την ίδια εποχή φέρει και κίτρινο οφθαλμικό δακτύλιο, ο οποίος χάνεται τον χειμώνα, μαζί με το μαύρο του κεφαλιού του. Το πτέρωμά του είναι λευκό,

τα πόδια του κόκκινα και το ράμφος του φέρει ένα χαρακτηριστικό μαύρο στίγμα κοντά στην απόληξή του. Φωλιάζει σε νησίδες των εκβολών και σε λιμνοθάλασσες. Αναζητά την τροφή του στη θάλασσα ή σε κοντινές σε αυτή αγροτικές εκτάσεις και ορυζώνες, καθώς τρέφεται με μαλάκια και ψάρια, έντομα και σκουλήκια, ενίοτε και με φυτικές ύλες. Το Εθνικό Πάρκο, όπου είναι καλοκαιρινός επισκέπτης, φιλοξενεί τις μεγαλύτερες αποικίες του στην Ελλάδα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Μεσογειακή χελώνα, *Testudo hermanni***

Πρόκειται για το μικρότερο είδος χελώνας της ξηράς και ένα από τα τρία χερσαία είδη που ζουν στην Ελλάδα. Το κέλυφός της φθάνει τα 20 εκατοστά και οι πλάκες της είναι καστανοκίτρινες με μεγάλες μαύρες κηλίδες. Το καβούκι της παρουσιάζει έντονη κύρτωση, ενώ το κάτω μέρος του είναι σχεδόν επίπεδο στα θηλυκά και κυρτό στα αρσενικά, ώστε να διευκολύνεται το ζευγάρωμα. Τον χειμώνα πέφτει σε χειμερία νάρκη, ενώ από τον Μάιο ως τον Ιούλιο γεννάει 2-12 αβγά, σε τρύπες που σκάβει σε μαλακό χώμα. Τα χελωνάκια ξεπετάγονται από το αβγό μετά από 2,5 περίπου μήνες, με τον ερχομό των βροχών. Η μεσογειακή χελώνα μπορεί να ζήσει πάνω από 50 χρόνια και προστατεύεται σε διεθνές επίπεδο. Ο υγρότοπος της Αλυκής Κίτρους φιλοξενεί τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις του είδους παγκοσμίως (4 έως 10 ζώα ανά στρέμμα). Η όχληση από τροχοφόρα αποτελεί σοβαρή απειλή για το είδος, αφού κάθε χρόνο σημειώνονται αρκετοί θάνατοι χελωνών στις θίνες.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Ηλίας Στραχίνης

- **Μυοκάστορας, *Myocastor coypus***

Με μήκος σώματος που φθάνει το 1 μέτρο, ο μυοκάστορας μοιάζει με μεγάλο αρουραίο που ζει σε υγροτοπικές περιοχές. Είναι καλός κολυμβητής, ενώ με την ίδια άνεση κινείται και στην ξηρά. Οι κοπήρες του έχουν ζωηρό πορτοκαλί χρώμα. Τρέφεται με φυτά και ρίζες, σε αγροτικές καλλιέργειες (καλαμποκιού, ρυζιού, λαχανικών, σιτηρών), αλλά και με αβγά πουλιών. Ζει 3-5 έτη και έχει μεγάλη αναπαραγωγική και προσαρμοστική ικανότητα. Πρόκειται για τρωκτικό της Λατινικής Αμερικής, που στα τέλη του 19ου και τον 20ο αιώνα μεταφέρθηκε σε πολλές χώρες για την εκμετάλλευση της γούνας του. Πολλά ζώα ξέφυγαν ή αφέθηκαν ελεύθερα με την εγκατάλειψη των επιχειρήσεων, κατορθώνοντας να επιβιώσουν, καθώς ως ξενικό είδος δεν αντιμετώπισαν εχθρούς. Σήμερα, καθώς ο μυοκάστορας προκαλεί τεράστιες ζημιές σε βλάστηση και καλλιέργειες, αξιολογείται ως ένας από τους πιο επικίνδυνους εισβολείς στην Ευρώπη.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Αγοραστός Παπατσάνης

- **Νερόφιδο, *Natrix natrix***

Μη δηλητηριώδης, επιδέξιος και γρήγορος κολυμβητής, το νερόφιδο μπορεί να φθάσει το 1 μέτρο και σπανίως τα 2 μέτρα. Συνήθως είναι γκριζο, καστανό ή λαδί, με σκούρα στίγματα και φέρει σκουρόχρωμες λωρίδες πλευρικά. Ιδιαίτερο γνώρισμά του είναι τα δύο κολάρα στον λαιμό, ένα κιτρινωπό ημιτελές και ένα σκουρόχρωμο πλήρες. Τρέφεται με αμφίβια, ψάρια, τρωκτικά, ερπετά, νεοσσούς και ασπόνδυλα. Το νερόφιδο δραστηριοποιείται την ημέρα, ενώ τη νύχτα κρύβεται κάτω από πέτρες. Ζευγαρώνει την άνοιξη και στη διαδικασία μπορεί να συμμετέχουν πολλά

αρσενικά που συγκεντρώνονται γύρω από το θηλυκό διεκδικώντας το ζευγάρι. Όταν νοιώσει κίνδυνο εκκρίνει ένα έντονα δύσσομο υγρό και προσποιείται το νεκρό γυρίζοντας ανάποδα, με ανοιχτό το στόμα και τη γλώσσα έξω. Σπανίως προσποιείται επίθεση, πλαταίνοντας το κεφάλι του και σφυρίζοντας, αλλά σχεδόν ποτέ δεν δαγκώνει.

Φωτογραφία: *Ηλίας Στραχίνης*

- **Νυχτοκόρακας, *Nycticorax nycticorax***

Πρόκειται για ερωδιό μεσαίου μεγέθους, με χαρακτηριστικά κοντόχοντρο λαιμό. Οι φτερούγες του, όπως και το λεπτό λοφίο του, είναι γκριζες στο πάνω μέρος, η πλάτη και το στέμμα του μαύρα, το μέτωπο και το υπόλοιπο σώμα του λευκό. Έχει σκουρόχρωμο ράμφος και έντονα κόκκινες τις ίριδες των ματιών του. Τα πόδια του, κατά την αναπαραγωγική περίοδο, γίνονται ανοιχτά ερυθρώπα. Έχει ιδιαίτερη προτίμηση στο γλυκό νερό, φωλιάζει σε παραποτάμια δάση και τρέφεται κυρίως με έντομα και ψάρια. Όπως δηλώνει και το όνομά του, δραστηριοποιείται το σούρουπο και τη νύχτα. Συνήθως στέκεται ακίνητος σε κάποιο κλαδί πάνω από το νερό περιμένοντας να αρπάξει τη λεία του. Στο Εθνικό Πάρκο, όπου είναι καλοκαιρινός επισκέπτης, φωλιάζουν κάθε χρόνο εκατοντάδες ζευγάρια.

Φωτογραφία: *Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης*

- **Πεταλούδα *Lycaena dispar***

Το χρώμα της είναι εντυπωσιακό, σκούρο πορτοκαλί, σχεδόν κόκκινο. Ζει κοντά στο νερό και ο βιολογικός της κύκλος σχετίζεται άμεσα με φυτά όπως όπως τα αγριολάπαθα (*Rumex* spp.) και τα αγριοκάλυμα, που αναπτύσσονται σε υγρά τυρφώδη εδάφη, σε τοποθεσίες κοντά σε λίμνες, τάφρους και κανάλια, ρυάκια, ποταμούς, από το επίπεδο της θάλασσας έως τα 900 μέτρα υψόμετρο. Τα θηλυκά εναποθέτουν ένα ή περισσότερα αυγά στο επάνω μέρος του φύλλου από το φυτό-ξενιστή. Οι νεαρές προνύμφες τρώνε πρώτα το κάτω μέρος του φύλλου, αφήνοντας άθικτο το πάνω. Η διάρκεια ζωής της κυμαίνεται από 20 έως 36 ημέρες. Το γεγονός ότι είναι από τις αγαπημένες των συλλεκτών αποτελεί απειλή για το είδος, το οποίο υφίσταται και όλες τις επιπτώσεις της μη συνετής διαχείρισης του νερού. Έχει ήδη εξαφανισθεί από πολλές περιοχές της Ευρώπης, ενώ στην Ελλάδα μέσα στα επόμενα 10 έτη υπολογίζεται ότι οι πληθυσμοί της θα έχουν μειωθεί κατά 30% περίπου.

Φωτογραφία: *Wikimedia commons/Gilles San Martin*

- **Πετροτουρλίδα, *Burhinus oedipnemus***

Με ιδιαίτερο γνώρισμα το μεγάλο κεφάλι και το βλέμμα «ερπετού», η πετροτουρλίδα είναι ένα μεγαλόσωμος χαραδριός, με έντονα κίτρινα μάτια, πόδια και ράμφος με μαύρη απόληξη. Τα χρώματά της είναι γήινα, ώστε να μη διακρίνεται εύκολα στο γυμνό έδαφος. Έχει σκούρες μπεζ ραβδώσεις κυρίως στον λαιμό και το στήθος και φτερούγες με έντονα ασπρόμαυρα σχέδια. Το κοινό όνομά της μαρτυρά την προτίμησή της στις χέρσες ανοιχτές περιοχές, τις γυμνές ή με αραιή βλάστηση και τις στεγνές κοίτες ποταμών. Η επιστημονική ονομασία της προέρχεται από τη λέξη *οιδίκτημος* (=αυτός που έχει πρησμένες κνήμες) και παραπέμπει στα εξογκωμένα γόνατά της.

Φωτογραφία: *Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης*

- **Πηλοβάτης, *Pelobates syriacus***

Βάτραχος μετρίου μεγέθους που φθάνει τα 9 εκατοστά. Έχει μεγάλο κεφάλι και μικρά πίσω άκρα στα οποία υπάρχει κεράτινη προεξοχή, χρήσιμη για τη διάνοιξη λαγουμιών. Το χρώμα του είναι κιτρινωπό ή λευκόγκριζο, με μεγάλα σκούρα πράσινα σημάδια. Στο πίσω μέρος του σώματος φέρει συνήθως μικρά κοκκινωπά στίγματα. Οι κόρες των ματιών του είναι κάθετες. Ως νυκτόβιο είδος, την ημέρα μένει κρυμμένος σε τρύπες που ανοίγει μόνος του. Σε περιόδους ξηρασίας, εφαρμόζει μια στρατηγική αντίστοιχη της χειμερίας νάρκης που ονομάζεται *διαθέριση*. Έτσι, μόνος του ή σε μικρές ομάδες, περνά το καλοκαίρι του σε βαθιές τρύπες στο έδαφος.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Πορφυροτσικνιάς, *Ardea purpurea***

Ο πορφυροτσικνιάς ανήκει στα σπάνια είδη ερωδιών. Από απόσταση, μπορεί κανείς να τον μπερδέψει με τον σταχτοτσικνιά που είναι από τα πιο συνηθισμένα είδη ερωδιών της Ελλάδας. Ωστόσο, είναι πιο σκούρος και πιο λεπτός, με κεφάλι καφέ, λαιμό στο χρώμα του χαλκού και μαύρες ραβδώσεις στις δύο πλευρές. Το ράμφος του είναι μακρύ και κίτρινο, όπως και τα πόδια του, ενώ τα δάχτυλά του είναι χαρακτηριστικά μακριά σε σχέση με των άλλων ερωδιών. Αν και κοσμοπολίτης στις μετακινήσεις του, αφού συναντάται παντού, είναι πολύ διακριτικός. Περνά τη μέρα του κρυμμένος στους καλαμώνες και κυνηγά μοναχικά όταν δύσει ο ήλιος ή τις πρώτες πρωινές ώρες. Τρέφεται με μικρά ψάρια, βατράχια, ακρίδες, σκαθάρια, καβούρια και σπανιότερα σαύρες και φίδια. Αναζητά τη λεία του σε ρηχά έλη γλυκού νερού ή εκβολές και την περιμένει υπομονετικά να πλησιάσει για να την αρπάξει με μια γρήγορη κίνηση του λαιμού. Φωλιάζει σε καλαμώνες, μοναχικά ή σε χαλαρές αποικίες. Το Εθνικό Πάρκο, όπου είναι καλοκαιρινός επισκέπτης, σηματοδοτεί μία από τις σπουδαιότερες για το είδος περιοχές στην Ελλάδα. Στην περιοχή φωλιάζουν κάθε χρόνο έως και 20 ζευγάρια του είδους.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Πράσινη σαύρα, *Lacerta viridis***

Μη δηλητηριώδης, όπως όλες οι σαύρες της χώρας, μεγαλόσωμη, γρήγορη και ευκίνητη, η πράσινη σαύρα έχει εξαιρετικά μεγάλη ουρά, που μπορεί να είναι διπλάσια ή και μεγαλύτερη από το σώμα της. Παρά την ποικίλα χρωμάτων και σχεδίων που διακρίνει κυρίως τα θηλυκά άτομα, το πράσινο χρώμα είναι αυτό που τη διακρίνει. Στο αρσενικό είναι ενιαίο με μικροσκοπικά μαύρα στίγματα, ενώ το κάτω μέρος του κεφαλιού γίνεται έντονα γαλάζιο κατά την αναπαραγωγική περίοδο. Ως ημερόβιο είδος, προτιμά ηλιόλουστα σημεία με θάμνους, μέσα στους οποίους κρύβεται ή αναζητά την τροφή της.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Ηλίας Στραχίνης

- **Πράσινος φρύνος, *Pseudepidalea viridis***

Είναι φρύνος μεσαίου μεγέθους που σπάνια ξεπερνά τα 10 εκατοστά. Με πράσινες κηλίδες πάνω στο ανοικτόχρωμο μπεζ σώμα του, θυμίζει στολή παραλλαγής. Πίσω από τα μάτια έχει χαρακτηριστικά εξογκώματα, καθώς εκεί βρίσκονται οι αδένες που παράγουν δηλητηριώδες έκκριμα. Την άνοιξη

μετακινείται για να αναπαραχθεί, διανύοντας μεγάλες αποστάσεις που μπορεί να ξεπεράσουν και τα 3 χιλιόμετρα. Συνήθως, δεν μετακινείται με τα χαρακτηριστικά πηδήματα των βατράχων, αλλά βαδίζει αργά.

Φωτογραφία: Ηλίας Στραχίνης

- **Σταχτοτσικνιάς, *Ardea cinerea***

Πρόκειται για το πιο κοινό είδος ερωδιού στην Ελλάδα. Η εικόνα του στα ρηχά νερά, όπου περπατά ψάχνοντας για τροφή είναι από τις πιο γνώριμες των υγροτόπων. Ο σταχτοτσικνιάς διακρίνεται για το ανάστημά του και ξεχωρίζει από το σταχτί πάνω μέρος, το λευκό μέτωπο, τη μαύρη ράβδωση στο κεφάλι και το κιτρινωπό ισχυρό ράμφος που μοιάζει με σιλιέτο. Κατά την περίοδο της αναπαραγωγής, το μαύρο λοφίο του γίνεται ιδιαίτερα έντονο, ενώ τα πόδια, όπως και το ράμφος του, αποκτούν έντονο πορτοκαλί χρώμα. Είναι κυρίως ψαροφάγος, τρέφεται όμως και με βατράχια, νερόφιδα, ποντίκια, σκουλήκια και έντομα, που κυνηγά σε κάθε τύπου γλυκού νερού, ακόμα και στα χωράφια κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Φωλιάζει σε παρόχθια δάση, οργανωμένος σε αποικίες. Έχει επίσης τη φήμη του τρυγονοσούρη ή τρυγονοκράχτη. Ακολουθώντας τις ίδιες μεταναστευτικές διαδρομές με τα τρυγόνια, εικάζεται ότι τα οδηγεί και τα κουβαλά στη ράχη του όταν κουρασθούν. Πετά με δυνατά και αργά φτεροκοπήματα μαζεύοντας τον λαιμό του, σε σχήμα S, ανάμεσα στους ώμους του και έχοντας τεντωμένα τα πόδια του, γνώρισμα, εξάλλου που ξεχωρίζει τους ερωδιούς από τους πελαργούς και τους γερανοί. Στο Εθνικό Πάρκο, όπου παρατηρείται καθόλη τη διάρκεια του έτους, φωλιάζουν, εντός και εκτός των ορίων του, δεκάδες ζευγάρια.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Μάρκος Μαρκούδης

- **Στικταετός, *Aquila clanga***

Σκουρόχρωμος αετός μεσαιού μεγέθους (με μήκος σώματος 60-70 εκατοστά και άνοιγμα φτερών 1,50-1,77 μέτρα), ο στικταετός έχει χρώμα καστανό, σχετικά ανοιχτόχρωμο κεφάλι, κοντή στρογγυλεμένη ουρά και ένα χαρακτηριστικό λευκό «μπάλωμα» στην πάνω πλευρά των φτερών του. Χρωστά το όνομά του στις λευκοκίτρινες κηλίδες που έχουν στο φτέρωμά τους τα νεαρά άτομα. Αναπαράγεται σε δάση, κοντά σε λίμνες και έλη. Η παρουσία του γύρω από τους μεγάλους υγροτόπους της χώρας είναι χαρακτηριστική κατά τη χειμερινή περίοδο. Τρέφεται κυρίως με μικρά θηλαστικά και πουλιά σε καλάμνες, αλμυρόβαλτους και κανάλια, ενώ συχνά κουρνιάζει, ανά ομάδες, σε συστάδες δένδρων. Προτιμά να κυνηγά μόνος και να αναζητά την τροφή του περπατώντας στο έδαφος. Όταν ψάχνει εναέρια, κάνει κύκλους σε σχετικά χαμηλό ύψος και εφορμά κάθετα για να αρπάξει τη λεία του. Επιλέγει αργοκίνητα θηράματα, όπως οι πάπιες, τις οποίες απομονώνει από το κοπάδι τους με διαδοχικές βουτιές. Στο Εθνικό Πάρκο περισσότερα από είκοσι άτομα κουρνιάζουν στο παραποτάμιο δάσος του Αλιάκμονα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Στρειδοφάγος, *Haematopus ostralegus***

Ο στρειδοφάγος γίνεται εύκολα αναγνωρίσιμος το καλοκαίρι, λόγω του σιλιπνού μαύρου χρώματος στο πάνω μέρος, στο στήθος, τον λαιμό και το κεφάλι, αλλά και εξαιτίας του έντονου, «αιμάτινου» χρώματος του ράμφος και των ποδιών του. Στο χαρακτηριστικό αυτό, άλλωστε, χρωστά την

επιστημονική ονομασία του *Haematopus*. Τρέφεται με μαλάκια, οστρακόδερμα και σκουλήκια που αναζητά στη λάσπη, ενώ με το ειδικά διαμορφωμένο, σαν λόγχη, ράμφος του, που φθάνει έως και 9 εκατοστά, ανοίγει με ιδιαίτερη ευκολία δίθυρα. Φωλιάζει σε αμμώδεις παραλίες και νησίδες με χαλίκια και όστρακα. Στο Εθνικό Πάρκο είναι παρών καθόλη τη διάρκεια του έτους. Στην περιοχή ξεχειμωνιάζουν αρκετά δεκάδες άτομα, ενώ λίγα ζευγάρια φωλιάζουν κοντά στις εκβολές των ποταμών και στον υγρότοπο της Αλυκής Κίτρους.

Φωτογραφία: Αρχείο ΦΔ/Μαρία Παναγιωτοπούλου

- **Σφυριχτάρι, *Anas penelope***

Το σφυριχτάρι είναι πάπιος μεσαιού μεγέθους. Το αρσενικό έχει εντυπωσιακούς χρωματισμούς. Ο καστανοκόκκινος λαιμός και το πρόσωπο, το κρεμώδες-κίτρινο μέτωπο, το στέμμα και το γκριζο-μπλε ράμφος του ανήκουν στα διακριτικά του γνωρίσματα. Το σώμα του είναι γκριζο, η κοιλιά λευκή και το πίσω μέρος μαύρο, ενώ στις γκριζες φτερούγες διακρίνεται μια χαρακτηριστική λευκή κηλίδα. Το θηλυκό ξεχωρίζει από το καστανό-ερυθρωπό χρώμα, τον σκούρο λαιμό και το χωρίς ανοιχτό στέμμα κεφάλι. Χαρακτηριστικό είναι και το οξύ σφύριγμα του αρσενικού μέσα από την πυκνή υδρόβια βλάστηση. Ξεχειμωνιάζει σε λίμνες, λιμνοθάλασσες, εκβολές, αλλά και στη θάλασσα, πάντα όμως κοντά σε παράκτιους υγροτόπους. Στο Εθνικό Πάρκο ξεχειμωνιάζουν κάθε χρόνο χιλιάδες άτομα.

Φωτογραφία: Wikimedia commons/Frode Inge Helland

- **Τουρλιδα, *Numenius arquata***

Η τουρλιδα κατέχει τα πρωτεία ως το μεγαλύτερο παρυδάτιο πουλί. Εκτός από το μέγεθός της, διακρίνεται από το γκριζωπό-καφέ, «πετρωτό», πάνω μέρος της, τη στικτή με λεπτές ραβδώσεις κοιλιά της, αλλά κυρίως από το μεγάλο, κυρτό ράμφος που μπορεί να φθάσει ακόμη και τα 15 εκατοστά στα θηλυκά άτομα. Χαρακτηριστική είναι και η φωνή της, ένα «θλιμμένο» και σφυριχτό δισύλλαβο «κου-ι» που ακούγεται συχνά στους παράκτιους υγροτόπους. Αναζητά τη λεία της στη λάσπη, τη βλάστηση και την άμμο, σε αλίπεδα, νησίδες και λασποτόπια, χρησιμοποιώντας το ράμφος της με διάφορους τρόπους. Στο Εθνικό Πάρκο ξεχειμωνιάζουν αρκετές εκατοντάδες άτομα.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

- **Τρανορινόλοφος, *Rhinolophus ferrumequinum***

Πρόκειται για μία από τις μεγαλύτερες νυχτερίδες της Ελλάδας. Το όνομά της οφείλεται στη μεμβρανώδη απόφυση που έχει στα ρουθούνια και μοιάζει με πέταλο. Στο αυτί δεν έχει τη χαρακτηριστική απόφυση άλλων ειδών νυχτερίδων, αλλά μια εκπτώχωση του δέρματος. Το τρίχωμά της είναι πυκνό, μαλακό, ανοικτού καστανού χρώματος. Η μεμβράνη των πτερύγων και τα μεγάλα αυτιά του είναι ανοικτόχρωμα φαιοκάστανα. Ξεκουράζεται με το κεφάλι προς τα κάτω, τυλίγοντας το σώμα της με τη μεμβράνη των πτερύγων. Επιλέγει συνήθως ανοικτά δάση και θαμνότοπους, συχνά κοντά σε ποταμούς και λίμνες. Δραστηριοποιείται μετά τη δύση του ηλίου και κυνηγάει έντομα χωρίς να απομακρύνεται περισσότερο από 8 χιλιόμετρα από το ημερήσιο καταφύγιό του. Ωστόσο, έχουν καταγραφεί και μεγαλύτερες μετακινήσεις, έως και 64 χιλιόμετρα. Η μεγαλύτερη καταγεγραμμένη διάρκεια ζωής είναι τα 30 έτη και αποτελεί το μέγιστο όλων

των ευρωπαϊκών ειδών. Είναι απειλούμενο είδος, όπως και όλα σχεδόν τα είδη νυχτερίδων.

Φωτογραφία: [Wikimedia commons/Prof. Emeritus Hans Schneider](#)

- **Φιδαετός, *Circaetus gallicus***

Μεγάλος αετός με μακριές και φαρδιές φτερούγες, ο φιδαετός διακρίνεται για το πέταγμά του, καθώς φτεροκοπά συχνά επιτόπου ή αιωρείται ακίνητος, αντίθετα στον άνεμο. Κύριο γνώρισμά του είναι η αντίθεση ανάμεσα στο κεφάλι και στο ανοιχτόχρωμο σώμα, που τον κάνει να μοιάζει σαν να φοράει κουκούλα όταν πετά. Τα μάτια του είναι μεγάλα και η ίριδα κατακίτρινη, όπως της κουκουβάγιας. Το όνομά του προδίδει τις διατροφικές του συνήθειες και την προτίμησή του στα φίδια, χωρίς να υποτιμά καθόλου τις σαύρες, τα ποντίκια και τις μικρές χελώνες. Για να συλλαμβάνει τη λεία του, χωρίς να του γλιστρά, χρησιμοποιεί τα γαμψά νύχια του και τις μικρές δικτυωτές φολίδες που έχει στα πόδια του. Συναντάται σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και στα περισσότερα νησιά. Στην Ελλάδα είναι καλοκαιρινός επισκέπτης. Ωστόσο, μερικά άτομα διαχειμάζουν στη χώρα. Αναπαράγεται σε ανοιχτές και ξηρές περιοχές, με αραιά δάση και φωλιάζει στα δένδρα.

Φωτογραφία: *Τάσος Μπούνας*

- **Φοινικόπτερο, *Phoenicopterus roseus***

Ιδιαίτερο στην όψη και γνωστό ως φλαμίνγκο, το φοινικόπτερο είναι αδύνατον να ξεχαστεί. Τα πανύψηλα ροδόχρωμα πόδια του, ο μακρύς λαιμός, το ιδιόμορφο ράμφος με τη μαύρη άκρη, αλλά και η ρόδινη απόχρωση των φτερών του είναι γνωρίσματα που το καθιστούν μοναδικό. Μοναδική και αξέχαστη είναι και η εικόνα του όταν πετά με τα δυσανάλογα μακριά πόδια και τον λαιμό. Τρέφεται με καρκινοειδή που παγιδεύει με το ράμφος, φιλτράροντας το νερό και συχνάζει σε κάθε τύπο παράκτιου υγροτόπου (λιμνοθάλασσες, εκβολές, αλμυρόβαλτους), όπου συγκεντρώνεται σε μεγάλα κοπάδια. Το εντυπωσιακό ροζ χρώμα του οφείλεται στα καροτενοειδή που υπάρχουν στην τροφή του. Τα χιλιάδες πουλιά που στέκονται σε πυκνή διάταξη αναζητώντας τροφή, συνθέτουν εικόνες φαντασμαγορικές, εικόνες που δίνουν την εντύπωση ενός «δάσους» από πόδια και λαιμούς μέσα στο νερό. Στο Εθνικό Πάρκο παραμένει πλέον όλη τη διάρκεια του έτους, με πληθυσμό που υπερβαίνει τα 1.500 άτομα.

Φωτογραφία: *Αρχείο ΦΔ/Αγοραστός Παπατσάνης*

- **Χαλκόκοτα, *Plegadis falcinellus***

Τα μακριά πόδια, ο ψηλός λαιμός, το μαύρο, στιλπνό πτέρωμα, με τις χαλκόχρωμες και πράσινες ανταύγειες, αλλά και το λεπτό, κυρτό προς τα κάτω ράμφος, δίδουν στη χαλκόκοτα μια πολύ ιδιαίτερη εμφάνιση. Με σαφή προτίμηση στα γλυκά νερά, αναζητά την τροφή της (μαλάκια, έντομα, σκουλήκια, καρκινοειδή, ψαράκια) σε υγρολίβαδα, έλη, ορυζώνες και γενικά σε ρηχά νερά. Φωλιάζει κυρίως σε δένδρα, σε μικτές αποικίες με άλλα είδη, όπως οι ερωδιοί. Στο Εθνικό Πάρκο, όπου είναι καλοκαιρινός επισκέπτης, φωλιάζουν δεκάδες άτομα.

Φωτογραφία: *Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης*

- **Χουριαρομύτα, *Platalea leucorodia***

Εύκολα αναγνωρίσιμη, η χουλιαρομούτα έχει λευκό χρώμα και χαρακτηριστικό μακρύ και σταχτί ράμφος, η απόληξη του οποίου μοιάζει με *χουλιάρρα* (=κουτάλα). Στην ενήλικη ζωή της, η βάση του λαιμού γίνεται κίτρινη, ενώ κατά την αναπαραγωγή αποκτά ένα χαρακτηριστικό, φουντωτό λοφίο στο σβέρκο της. Αναπαράγεται σε μεγάλους υγροτόπους με καλαμώνες και δένδρα σχηματίζοντας αποικίες. Τον χειμώνα συχνάζει επίσης, σε αλυκές και παράκτια λασποτόπια. Στο Εθνικό Πάρκο φωλιάζει σε μικτές αποικίες στις νησίδες του Αξιού, με άλλα είδη ερωδιών.

Φωτογραφία: Αρχείο ΕΚΒΥ/Λάμπρος Λογοθέτης

Credits πολυμεσικής εφαρμογής

Λογότυπος ΦΔ

Έργο: Δημιουργία και τοποθέτηση εκθεμάτων στο Κέντρο Πληροφόρησης Υγροτόπων «Νικόλαος Κ. Γιουτίκας»

Λογότυπος Επιχειρησιακού Προγράμματος

Παραγωγή: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας/Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων

Δημιουργία/Προγραμματισμός: N-CODE ΕΠΕ

Επιμέλεια πολυμεσικής εφαρμογής: Μαρία Κατσακιώρη και Κατερίνα Μπόλη (ΕΚΒΥ)

Γραφιστικός σχεδιασμός: Μαριέττα Πανίδου

Κείμενα: Κατερίνα Μπόλη, Μαρία Κατσακιώρη και Γιώργος Πουλής (ΕΚΒΥ)

Συλλογή και επιμέλεια εποπτικού υλικού: Μαρία Κατσακιώρη (ΕΚΒΥ)

Ευχαριστίες οφείλουμε στα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης: Λυδία Αλβανού, Στέλλα Βαρελτζίδου, Εύα Κατράνα, Χρήστο Παναγιωτίδη και Λία Παπαδράγκα, για την επιστημονική συμβολή στα κείμενα και την επιλογή των ειδών της εφαρμογής, καθώς και για την κάθε είδους βοήθεια. Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε και σε όλους τους φίλους και συνεργάτες που διέθεσαν το πολύτιμο φωτογραφικό υλικό τους για τη δημιουργία της εφαρμογής.